

Lichamelijke Opvoeding

Jaargang 102 - 25 april, 2014

Topic Beoordelen

Collega's overzee

Goed bewegen in Tilburg

Oude boeken gezocht

Nummer

4

KVLO

Van **educatie** tot **wereldprestatie!**

Sport kent eigenlijk alleen maar winnaars. Goed bewegingsonderwijs legt niet alleen de basis voor topsport, maar ook voor een leven lang gezond en verantwoord bewegen. Een goede accommodatie levert daaraan een belangrijke bijdrage. Wij denken graag met u mee over het inrichten, aanpassen of renoveren van uw accommodatie. Met jarenlange ervaring én inzicht in de laatste ontwikkelingen. Samen met u werken we aan een optimaal sportklimaat. Bekijk onze website op www.janssen-fritsen.nl.

Janssen-Fritsen B.V.

Tel: 0492-530930 • verkoop@janssen-fritsen.nl • www.janssen-fritsen.nl

Jr
**janssen
fritsen**

Inhoud:

TOPIC

Topic Beoordelen

De lessenreeks volleybal zit er weer op. Het is tijd voor een beoordelingsles, want ook voor LO krijgen de leerlingen een cijfer op het rapport. Daarmee is beoordelen iets vanzelfsprekends, in die zin dat je het gewoon doet. Het accent ligt immers veelal op het verbeteren van het bewegen of de andere beweegseleutels. Met dit topic willen we laten zien dat 'beoordelen' eigenlijk voorop zou moeten staan. Als je weet waarom, wat en hoe je beoordeelt, dan volgt de lesinhoud daarna. De auteurs van de artikelen willen de discussie over beoordelen met jullie aangaan en laten een paar mogelijkheden zien. Vanwege de hoeveelheid artikelen zal een deel in *Lichamelijke Opvoeding 5* verschijnen.

- 06** | Beoordelen in de gymles / *Lars Borghouts, Gertjan van Dokkum, Menno Slingerland*
- 09** | Beoordelen bij BSM theorie / *Dennis Witsiers*
- 12** | Kwaliteit van beoordeling binnen LO / *Lars Borghouts en Menno Slingerland*
- 18** | Beoordelen bij BSM praktijk / *Dennis Witsiers*
- 28** | Een kijkje in de gymzaal van Ralph Strijland / *Maarten Massink*
- 33** | Zo optimaal mogelijk van begin- naar eindniveau / *Wietske Idema en Marjolein Torenbeek*

En verder

14 | Gemeente Tilburg werkt hard aan het bewegingsonderwijs in de stad /

Remon Bahnerth en Simone de Vries

- 36** | Beweegplezier! Freesport in VO / *Ger van Mossel*
- 42** | Gezocht / *Kees van Tilborg*

PRAKTIJK

- 18** | Beoordelen bij BSM / *Dennis Witsiers*
- 22** | Handleiding korfballessen in het onderwijs (2) / *Francine Buitenhuis*
- 26** | Kanjam / *Leon Beukhoff*
- 28** | **Een kijkje in de gymzaal van.... Ralph Strijland**
- 30** | Krachtig (terug)slagspel in het onderwijs (1) / *Han Kok en Emilio Zondag*

RUBRIEK

- 05** | Eerste pagina
- 16** | (KV)LO en recht
- 40** | **Collega's overzee**
- 43** | Mery Graal
- 44** | Boeken
- 45** | Scholing
- 46** | (KV)LO-nieuws

Reageren op vakblad-artikelen? Twitter @KVLOnL

Met de qr-scan van de hiernaast afgebeelde code kun je rechtstreeks naar kvloweb.nl waar alle links uit dit nummer aanklikbaar zijn. Qr-apps zijn gratis te downloaden op je mobiel in de verschillende app-stores.

Motorische Remedial Teaching

POST-
HBO-CURSUS

WINDESHEIM.NL/WERK-EN-STUDIE

Hoe gaat u om met verschillen tussen leerlingen wat betreft bewegingsachterstand? En hoe kunt u de reguliere en speciale lessen daarop aanpassen? Dit leert u in de cursus Motorische Remedial Teaching.

Start
Voor wie
Duur

September 2014
Leerkrachten bewegingsonderwijs in het (speciaal) basis- en voortgezet onderwijs
10 maanden, één bijeenkomst per maand

Windesheim zet kennis in werking

Windesheim

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De jongste generatie zaalscheidingen
Trenomat Acoustic®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

TRENOMAT
DE GRAAF EN VAN STIJN BV

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

De 'Ardennen' locatie van Nederland!

- GPS-zwerfroutes
- Outdoorprogramma's
 - Werkweken
 - Zwerfkampen
 - Groepsaccommodatie
 - Groepskampeerterrein
 - Eigen outdoorlocatie
 - Minder buskosten
 - Eerlijke prijs

Mountainbiken

Dropping

Teambuilding

Fun!

Boogschieten

Klimmen

Challenge

Tokkelen

Vlotten

Kanovaren

En nog veel meer!

 Markant
Outdoorcentrum

www.markant-outdoorcentrum.nl

Markant Outdoorcentrum, Gildeweg 7, 7047 AR Braamt
Tel. 0314 - 33 54 49, info@markant-outdoorcentrum.nl

400.000 leerlingen mogen niet aan de kant blijven staan!

Staatssecretaris Dekker heeft de Primair Onderwijs Raad (PO-Raad) opgedragen uitvoering te geven aan het regeerakkoord waar het gaat over meer uren gym in het primair onderwijs en dit in het zogenaamde sectorakkoord met OCW te regelen. Een hele klus. Zeker in de wetenschap dat de besturenorganisatie zelf graag wil bepalen hoe het onderwijs moet worden ingericht, het liefst met zo min mogelijk overheidsbemoeienis. Met de vrijheid van onderwijs en de autonomie van de scholen is het lastig enige borging van het aantal lessen af te spreken, maar de nood in het bewegingsonderwijs is hoog en het belang voor de kinderen is groot.

Tijdens een werkbezoek aan verschillende scholen in Berlijn, eind maart, was een 50-tal deelnemers aanwezig afkomstig uit directies voor primair onderwijs en voortgezet onderwijs, leraren lichamelijke opvoeding, medewerkers PO-, VO- en MBO Raad, het ministerie van OCW, de voorzitter van de PO-Raad, NOC*NSF, het NISB en de KVLO. Er waren interessante inleidingen en er was een bijdrage over de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek. Het blijkt dat sport en bewegen in samenhang met een gezonde leefstijl bijdraagt aan betere onderwijsresultaten in brede zin. De KVLO heeft dit werkbezoek gebruikt om met name het ministerie van OCW en de PO-Raad te overtuigen van de noodzaak van het Deltaplan Lichamelijke Opvoeding en de ambitie van het Kabinet voor drie uren gym. We hebben aangegeven hoe dat gerealiseerd kan worden. Want de feiten zijn zorgelijk. Sinds 2001, toen de wetwijziging in het primair onderwijs inging en afgestudeerden aan de Pabo niet meer bevoegd waren om LO te geven, tenzij zij de Leergang LO hadden gevolgd, is er maar weinig voortgang geboekt. De nulmeting van het Mulier Instituut laat zien dat 400.000 leerlingen in het primair onderwijs niet het vereiste aantal gymnastieklessen krijgen, 20% krijgt maar één uur, terwijl we vinden dat dit minstens tweemaal 45 minuten moet zijn. Dat betekent dat 400.000 kinderen aan de zijlijn staan. En ook het aantal vakdocenten blijft na dertien jaar ver achter. Daarnaast hebben we onze zorgen uitgesproken over de kwaliteit van de lessen in verband met het grote aantal onbevoegden. Het is ook niet zo moeilijk om dit te omzeilen want er vindt geen toezicht plaats. Daarom hebben we als KVLO de aanwezigen willen overtuigen van onze uitgangspunten en oplossingen. We hebben gesproken over de grote waarde van bewegingsonderwijs voor de kinderen, zoals de motoriek en sociale vaardigheden en dat goed leren bewegen een actieve en gezonde leefstijl bevordert, maar ook bijdraagt aan betere onderwijsresultaten. Wat moet er gebeuren?

We willen dat de twee lessen bewegingsonderwijs voor alle kinderen, gegeven door een vakleerkracht (ALO) en of vakspecialist (Pabo met Leergang LO), binnen twee jaar worden gerealiseerd en dat de kinderen binnen vier jaar drie uur bewegingsonderwijs per week krijgen zoals het kabinet wil. Omwille van de kwaliteit willen we dat de vakleerkracht en vakspecialist voortaan staan ingeschreven in het lerarenregister, zodat zij hun vakbekwaamheid moeten onderhouden.

Daarnaast is het van belang om good practices in kaart te brengen, zodat scholen van elkaar kunnen leren. Tot slot willen we structurele monitoring en inspectietoezicht op de kwaliteit en kwantiteit van de gymlessen.

De KVLO vindt dat deze hoofdlijnen, uitgewerkt in een concreet actieplan, onderdeel zouden moeten zijn van het binnenkort af te sluiten sectorakkoord tussen de PO-Raad en het ministerie van OCW. Wat ons betreft zou dat ook borging moeten bieden, dus een stok achter de deur. Immers, als je wat afsprekt wil je ook dat het wordt nagekomen en dat er gevolgen zijn als dat niet gebeurt.

Het sectorakkoord zou in vele opzichten een historische doorbraak kunnen zijn. Een mijlpaal voor zowel de kwaliteit als de kwantiteit van ons vakgebied, maar vooral van enorm belang voor al die 400.000 kinderen die nu aan de kant staan!

Jan Rijpstra

COLOFON

Lichamelijke opvoeding

is een uitgave van de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO)

Redactie: Hans Dijkhoff (hoofdredacteur) Maarten Massink (praktijkredacteur) Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) Redactieraad: Hilde Bax, Peter Barendse, Jan Faber, Frank Jacobs, Liesbeth Jans, Mark Jan Mulder, Berend Brouwer (VZ), Jorg Radstake en Sebastiaan Platvoet. Redactieadres: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, Tel.: 030 69 20 847, e-mail: redactie@kvlo.nl. Abonnement Lichamelijke Opvoeding: Jaarabonnement € 60,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 5,- (excl. verzendkosten). Iedere week verschijnt er een digitale nieuwsbrief. Aanmelden via www.kvlo.nl. Handelsadvertenties: Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort, fax: 023 571 7680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com www.bureauvanvliet.com. Verschijningsdata 2014: 31 januari, 28 februari, 28 maart, 25 april, 30 mei, 27 juni, 29 augustus, 26 september, 31 oktober, 21 november, 19 december. Druk: Drukkerij Ten Brink Meppel, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 0522 855 111. Vormgeving+Opmaak: FIZZ reclame+communicatie, Stationsweg 44a, 7941 HC Meppel. Tel.: 0522 246 162. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Wij hebben dit magazine met uiterste zorg samengesteld. Wij hebben daarbij steeds getracht mogelijke rechthebbenden te achterhalen. Indien u onverhoofd meent rechten te kunnen doen gelden, dan verzoeken wij u dit kenbaar te maken bij de redactie.

Beoordelen in de lichamelijke opvoeding

Het is logisch dat je een cijfer krijgt voor wiskunde, Engels, Nederlands, scheikunde. Maar hoe zit dat eigenlijk met het vak lichamelijke opvoeding? Leerlingen, ouders, de school, iedereen verwacht een 'punt voor gym' op het rapport. Maar het zal niet gauw voorkomen dat een leerling die op de cognitieve vakken goed scoort, blijft zitten op een onvoldoende voor LO. Wat betekent dit voor de waarde van beoordelingen binnen het vak? Een herkenbaar probleem voor elke gymleraar.

Door: Lars Borghouts, Gertjan van Dokkum en Menno Slingerland

Er is in de vakbladen en leerboeken over didactiek van LO wel een en ander geschreven over beoordelen. Toch blijken vaksecties er nog vaak mee te worstelen. Het topic van deze uitgave van *Lichamelijke Opvoeding* gaat daarom over evalueren en beoordelen. In dit artikel ter inleiding een beschouwing aan de hand van de vragen: waarom, wat en hoe beoordeel je?

Waarom beoordeel je?

Er zijn meer redenen om leerlingen te beoordelen dan voor een cijfer op het rapport (Brouwer, 2011). Het rapport wordt vooral gebruikt om leerlingen te selecteren ('over' of niet, havo of vwo, enzo-voorts). Beoordelen is echter een vorm van feedback aan de leerling. Feedback is in het leerproces erg belangrijk en de manier waarop beoordeling binnen het onderwijs wordt ingezet is dan ook van grote invloed op het gedrag van de leerling (van der Vleuten et al., 2012). In de onderwijsliteratuur is er daarom veel aandacht voor 'evalueren om te leren'. Hierbij staat de continue afstemming van doelstelling, instructie en beoordeling tijdens het leerproces centraal: beoordeling wordt ingezet om leerlingen te helpen de kloof tussen het bereikte niveau en het beoogde einddoel zo goed mogelijk te overbruggen (Castelijns, Segers, & Struyven, 2011). Wanneer dit goed wordt toegepast, is te verwachten dat een beoordeling een leerling *motiveert* om zijn of haar best te doen voor het vak. De 'selectiefunctie' is waarschijnlijk echter de functie waaraan de mensen in eerste instantie denken als het gaat over beoordelen. Toch is het lang niet makkelijk om deze selectie op basis van LO goed

FOTOS: HANS DIJKHOFF

te verantwoorden. Wil je in het basisonderwijs een leerling laten zitten op basis van een onvoldoende voor bewegingsonderwijs? En in het VO zijn leerlingen geselecteerd op cognitief niveau, niet sensorisch. Kun je dan wel volgens één norm beoordelen? De vraag die hieruit voortvloeit is dan ook, wát je eigenlijk beoordeelt bij LO.

Wat beoordeel je?

Dat leerdoelen, instructie en beoordeling op elkaar afgestemd zouden moeten zijn, wordt wel de theorie van 'constructive alignment' (Biggs, 1999) genoemd, vrij vertaald 'ontwerp-afstemming'. De leerdoelen van een vak bepalen dan dus (mede) de inhoud van de toetsing. Maar hoe worden de leerdoelen bepaald? Een vak als wiskunde is een vak dat bijdraagt aan de voorbereiding op het vervolgonderwijs. Over bepaalde onderdelen van bijvoorbeeld meetkunde, algebra, kansrekening en statistiek is dan ook overeenstemming bereikt dat deze hiervoor essentieel zijn. LO daarentegen is weliswaar voorbereidend voor enkele specifieke vervolgonderwijsopleidingen, maar het belang ervan wordt veel meer gezien als onderdeel van de gehele opvoeding. Volgens de toekomstverkenning 'Human Movement and Sports 2028' (Brouwer et al., 2011):

Voornaamste uitgangspunt voor het vak is ook in 2028 dat jeugdigen op school, steeds vanuit een pedagogisch perspectief, (meer) bekwaam raken voor deelname aan sport

en bewegingssituaties, als onderdeel van een gezonde en actieve leefstijl.

Er is consensus bereikt over deze definitie als overkoepelend doel voor het gehele schoolvak. Dit neemt echter niet weg dat ook LO een leergebied is, waarvoor door de overheid kerndoelen en eindtermen zijn vastgelegd. Deze zijn zo geformuleerd dat ze (kunnen) bijdragen aan het genoemde overkoepelend doel. Enkele voorbeelden van eindtermen zijn:

- a) *De kandidaat kan het belang van bewegen en sport binnen de eigen loopbaan en in de maatschappij verwoorden. (vmbo)*
- b) *De kandidaat ontwikkelt een aantal leervaardigheden [...] zoals: [...] oriënteren op de eigen sportloopbaan en eigen voorkeuren aangeven ten aanzien van bewegen en sport. (vmbo)*

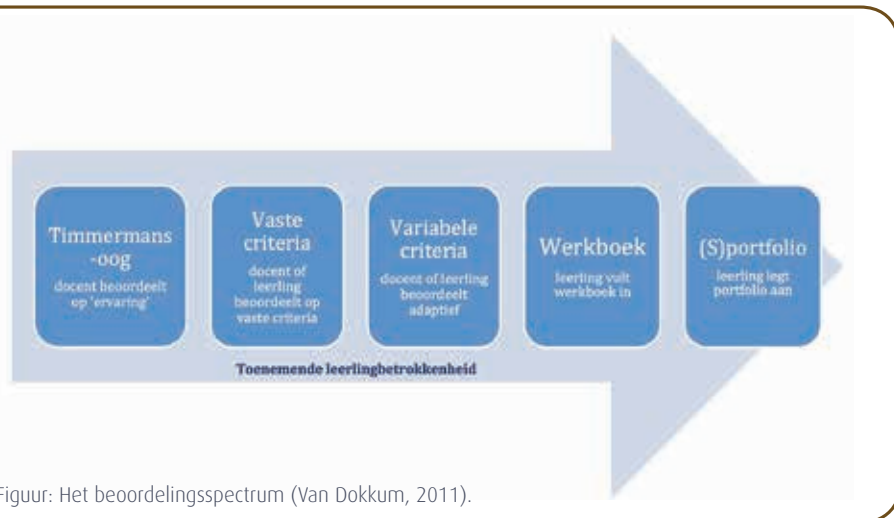
- c) *De kandidaat kan op basis van eigen ervaring met en inzicht in de betekenis van sport en bewegen voor de (beleving van) gezondheid in brede zin, verantwoord omgaan met belasting en risico's in bewegingssituaties en een trainingsprogramma opstellen dat past bij de eigen mogelijkheden. (havo/vwo)*

Uiteraard bestaan er ook eindtermen die bewegingsvaardigheden binnen specifieke activiteitsgebieden beschrijven. Bovenstaande eindtermen geven echter aan dat leerlingen ook zaken moeten leren 'verwoorden' (a), dat ze voorkeuren moeten leren aangeven (b) en bijvoorbeeld een trainingsprogramma moeten leren opstellen (c). Dit veronderstelt onder andere kennis, zelfkennis en reflectie. Dat kan uiteraard getoetst worden, bijvoorbeeld met werkboeken, schrijfopdrachten of schriftelijke toetsen. En leerlingen kunnen bijvoorbeeld laten zien dat ze zelf een sportief spel kunnen bedenken, organiseren, en aan de gang kunnen houden. Dat ze een rol als scheidsrechter kunnen vervullen. Of dat ze kennis hebben gemaakt met een aantal verschillende sporten door introductietrainingen te volgen bij verenigingen (*huiswerk* voor gym!).

Aangezien leerdoelen en toetsing op elkaar afgestemd zouden moeten zijn, zou het dus vreemd zijn wanneer het oordeel voor LO alleen tot stand kwam door een cijfer voor bewegingsvaardigheid en/of inzet. Toch is het vermoeden dat dit in vele gevallen zo is. Het onderzoek binnen het project 'Een Punt voor Gym!?' kan hier meer inzicht in geven. De eerste landelijke onderzoeksresultaten van dit project worden verderop in dit topic gepresenteerd. »

Contact:

L.Borghouts@fontys.nl

Figuur: Het beoordelingsspectrum (Van Dokkum, 2011).

Hoe beoordeel je?

Volgens Melograno (Melograno, 2007) wordt een kwalitatief goed beoordelingssysteem gekenmerkt door:

- *Helder doel.* Het is duidelijk waarom er wordt getoetst, hoe de resultaten worden gebruikt en door wie en hoe een toets past in een groter toetsplan over langere tijd.
- *Heldere normen.* De streefnormen zijn duidelijk en volledig gedefinieerd. Het is duidelijk wat er wordt beoordeeld en hoe.
- *Goed ontwerp.* De toetsing is valide en betrouwbaar. Leerlingen kunnen daadwerkelijk hun 'waarde' tonen en de toetsing is uitvoerbaar voor docenten.
- *Effectieve communicatie.* Resultaten worden effectief en naar tevredenheid naar alle betrokkenen gecommuniceerd (leerlingen, ouders, school). Communicatie is onderdeel van de planning van de toetsing.
- *Leerlingbetrokkenheid.* Er sprake is van zelfbeoordeling, onderlinge beoordeling, leerlingen kunnen hun voortgang volgen, zelf doelen stellen, enz.

Het is voor een sectie LO interessant om na te gaan in hoeverre het toetsstelsel op school hieraan voldoet. Beoordelen alle docenten hetzelfde, is voor iedereen duidelijk hoe de beoordeling voor LO wordt gebruikt (of meetelt) op school, weten leerlingen wat er wordt beoordeeld en hoe?

In het examenbesluit VO staat in artikel 35, Beoordeling schoolexamen: *In afwijking van het eerste lid, worden het vak culturele en kunstzinnige vorming en het vak lichamelijke opvoeding uit het gemeenschappelijk deel van elk profiel en de maatschappelijke stage, beoordeeld met 'voldoende' of 'goed'. Deze beoordeling gaat uit van de mogelijkheden*

van de leerling en geschiedt op de grondslag van het genoegzaam afsluiten van de desbetreffende vakken, zoals blijkend uit het examendossier.

Slagen met een onvoldoende voor LO mag dus niet en ook wordt er aan het eind geen cijfer gegeven. 'De beoordeling gaat uit van de mogelijkheden van de leerling' geeft in feite aan dat een leerling voor bewegingsvaardigheden niet aan een absolute norm onderworpen mag worden.

Stel je nu een situatie voor van een leerling op de havo met een ondergemiddelde motorische vaardigheid. Of zelfs met een lichamelijke beperking. Wanneer de school met name cijfers geeft voor de uitvoering van 'sportieve technieken' en hiervoor keurig uitgewerkte, absolute beoordelingscriteria heeft, dan zal deze leerling keer op keer een laag cijfer scoren. In de praktijk komt dit (gelukkig) nauwelijks voor. Door compensatie met aspecten als 'inzet', 'actieve deelname' of

'attitude' komt de leerling meestal wel weer op een zes, of misschien een zeven. Maar is het wel in overeenstemming met 'beoordeling uitgaande van de mogelijkheden van de leerling' wanneer je absolute criteria hanteert voor bewegingsvaardigheden? Weet deze leerling wel waarop er precies is beoordeeld ('inzet' is vaak niet verder uitgewerkt in criteria)? En wat doet deze praktijk met de motivatie van de leerling voor LO of zelfs meer in het algemeen, sport en bewegen?

Gezien het examenbesluit, dat is ingegeven door het feit dat leerlingen niet geselecteerd worden op (senso)motorische aanleg, is het eigenlijk ondenkbaar dat 'sportieve' of bewegingsvaardigheden worden beoordeeld volgens een vaste, absolute norm. Het ligt veel meer voor de hand om, indien je deze vaardigheden wilt toetsen, 'adaptief' te beoordelen (Van Dokkum, 2011). De vaksectie stelt dan bijvoorbeeld basiscriteria op waaraan in principe alle leerlingen moeten kunnen voldoen en 'bonuscriteria' waarmee op een verscheidenheid aan manieren het cijfer opgehoogd kan worden. Daarbij gaat het dan vaak juist niet om het uitvoeren van een bepaalde ideale sportieve techniek (bijvoorbeeld een perfecte bovenhandse volleybaltechniek), of het neerzetten van een absolute kwantitatieve prestatie (bijvoorbeeld een afstand speerwerpen). Maar wel om vaardigheden die voor iedereen met de nodige oefening aan te leren zijn, zoals een bepaalde hoogte kunnen springen, *uitgaande van je eigen lengte*. Of om een aantal rondjes te kunnen lopen in een *gelijkmatig* (maar zelf te bepalen) tempo. Er kan dus wel degelijk worden beoordeeld op vaardigheid, maar de criteria zijn helder én aan te passen aan elk uitgangsniveau. Bijkomend voordeel daarvan is dat de leerling meer bewust betrokken kan worden bij het leer- en beoordelingsproces. Bij de keuze voor een bepaalde beoordelingsmethode kan daarmee al rekening gehouden worden (zie figuur).

Tot slot

Beoordelen binnen LO is complex en elke docent heeft zo zijn eigen methoden om het toch voor elkaar te krijgen. Wanneer we LO echter als serieus te nemen leervak willen zien, zal de beoordelingssystematiek aan een aantal kwaliteitseisen moeten voldoen. Tegelijk moet er tegemoet worden gekomen aan de verschillen in aanleg tussen leerlingen. Er is behoefte aan meer kennis over beoordelen binnen de lichamelijke opvoeding. De komende tijd zal er daarom weer regelmatig aandacht worden besteed aan dit onderwerp.

Dit artikel is een verkorte en aangepaste versie van een artikel dat eerder verscheen in Thomas-Bulletin 73, 2013. De bronnenlijst is op aanvraag verkrijgbaar.

Lars Borghouts, Gertjan van Dokkum en Menno Slingerland zijn docenten aan Fontys Sporthoogeschool. Menno en Lars zijn lid van het lectoraat Move to Be. ■

Beoordelen bij BSM

De discussie over het beoordelen binnen Lichamelijke Opvoeding (LO) is actueler dan ooit. Met de aanscherping van de doelen van LO door de verkenning in *Human movement and sports* in 2028 wordt er een duidelijke landelijke horizon geschetst voor ons vak. Ook bij het keuzevak Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM) is een landelijke norm wenselijk, te meer omdat er voor BSM geen Centraal Examen is. Idealiter zou een 6 voor BSM in Groningen dezelfde 6 moeten zijn in Maastricht. Maar wat beoordelen we nou eigenlijk bij BSM? En is er wel behoefte aan consensus met betrekking tot beoordelen met de verschillende visies op het vak en die verscheidenheid in de Programma's voor Toetsing en Afsluiting (PTA) in Nederland?

Door: Dennis Witsiers

Globale eindtermen, gelijke beoordelingen?

Met de invoering van de herziene Tweede fase in 2007 werd de studiebelasting van BSM uitgebreider, werd het aantal eindtermen beduidend minder en werden deze eindtermen minder gedetailleerd geformuleerd. Basis voor deze herziening was de ministeriële nota 'Ruimte laten en keuzes bieden in de tweede fase havo en vwo' (2003), waarbij de achterliggende gedachte was dat scholen meer vrijheid en keuzemogelijkheden moeten krijgen voor de invulling van onder andere BSM.

In de handreiking 'Bewegen, sport en maatschappij' van Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) (2007) zijn de mogelijkheden voor toetsing van de eindtermen in het schoolexamen aangegeven en worden er suggesties gedaan voor de mogelijke weging van de verschillende toetsen. Dit is een eerste aanzet geweest om landelijk alle BSM-docenten richting te geven in het opstellen van het jaarprogramma, het PTA voor BSM en de daarmee direct samenhangende beoordelingen. De tweede actie die door de SLO is uitgezet om landelijk BSM-scholen beoordelend zoveel mogelijk op één lijn te krijgen, is de oprichting van zes regionale BSM-netwerken. Deze netwerken hebben onder andere als doel het vak op schoolniveau een kwaliteitsimpuls te geven en tot landelijke afstemming en niveaubepaling te komen. Het derde initiatief om enigszins gelijkheid te krijgen in beoordelen bij BSM is de publicatie van *BSM-toetsvoorbeelden* (2010). In deze publicatie staat een groot aantal toetsvoorbeelden, waarin

Observeren

niveaus beschreven staan van zowel praktijk- als theorie-onderdelen, die mogelijk binnen het BSM-programma gegeven kunnen worden. Het vierde wat SLO de afgelopen jaren ondernomen heeft, is 'Kwaliteitsborging Toetsing'. Dit had als doel om gezamenlijk het niveau van theorietoetsen te bepalen en dit niveau te borgen. Tenslotte zijn vanaf augustus 2012 veel BSM-leerlingen de nieuwe methode *Be Sports-Minded* gaan gebruiken. Deze methode bestaat uit een leerboek en een website. Op deze website staan onder andere diverse (diagnostische) theorietoetsen, met vragen op verschillende niveaus volgens de Taxonomie van Bloom. Deze vijf genoemde initiatieven in een notendop hebben allemaal als doel om landelijk richtlijnen te geven in het beoordelen van zowel theorietoetsen als praktische opdrachten binnen BSM.

Wat wordt met beoordelen bedoeld?

Beoordelen, evalueren en toetsen wordt in zowel de literatuur als het werkveld vaak door elkaar gebruikt. Brouwer (1998) beschrijft evalueren van bewegingsonderwijs als het verzamelen, verwerken en interpreteren van informatie over enig aspect van bewegingsonderwijs met de bedoeling om een waardeoordeel te vormen over dat onderwijs(aspect). Standaert, Troch, Peeters & Piedfort (2006) definiëren evalueren als een proces waarbij de docent informatie verzamelt over de leerprestaties van de leerlingen, zodat hij een waardeoordeel kan toekennen. Beoordelen is een belangrijk onderdeel van evalueren. Het doel van beoordelen kan echter erg verschillen. Formatief beoordelen heeft als doel het onderwijs-leerproces (eventueel) te verbeteren en/of aan te passen, zowel voor leerlingen als de docent. Voor de leerlingen betekent dit dat hun vorderingen zichtbaar worden waardoor je zou kunnen beslissen om je lesstof of leermiddelen aan te passen. Daarnaast heeft formatief beoordelen voor leerlingen het doel om hun leerproces te verbeteren. Zij krijgen namelijk inzicht op hun sterke en zwakke punten. Daarmee is formatief beoordelen gericht op het didactisch perspectief (Standaert e.a., 2006). Voorbeelden van formatieve toetsing zijn het tussentijds gebruik van de SLO-toetsvoorbeelden en de diagnostische toetsen uit de methode *Be Sports-Minded*. Gebruik van deze twee voorbeelden van toetsen zijn door Eric Swinkels en »

Contact:

d.witsiers@fontys.nl

Dennis Witsiers uitgewerkt in respectievelijk *Lichamelijke Opvoeding 3*, jaargang 98 en *Lichamelijke Opvoeding 2*, jaargangen 100 en 101. Jaartal zegt meer dan jaargang.

Summatief beoordelen heeft als doel te komen tot een oordeel over de (leer-)prestatie van een leerling. Het gaat er dus om wat een leerling aan het einde van een bepaald traject heeft bereikt. Deze vorm van beoordeling is vooral gericht op het agogische perspectief (Geerligs & van der Veen, 2007). Alle BSM-onderdelen die in het PTA beschreven staan, worden summatief beoordeeld.

Dankzij de waardevolle functie van het formatief toetsen en de noodzakelijkheid van summatief beoordelen, worden beide in dit artikel beschreven.

Beoordelingscriteria

Binnen BSM wordt dus zowel van formatieve als summatieve beoordelingen gebruikgemaakt. En beide hebben invloed op het niveau en de kwaliteit van BSM. Bij formatief beoordelen geef je als docent aan wat je uiteindelijk verwacht van de leerlingen. Zij hebben dan nog tijd en ruimte om zich te verbeteren. Met summatieve beoordelen geef je een eindoordeel over een PTA-onderdeel. Hiermee wordt niet aangegeven wie de beoordeling uitvoert. Want als de beoordelingscriteria voldoen aan de vier 'D's' zoals Brouwer (1998) die heeft beschreven, zou het niet uit hoeven maken wie er beoordeelt. Hij onderscheidt vier criteria, te weten dekkend, docentafhankelijk, te doen en doorzichtig. Met 'Dekkend' wordt nagegaan of beoordeeld wordt wat er beoordeeld moet worden. De te beoordelen aspecten moeten dus relevant zijn ten opzichte van de doelstelling. Docentafhankelijk wil zeggen dat een beoordeling, bij herhaling, elke keer hetzelfde zou moeten zijn en dat het niet bepalend zou moeten zijn wie er beoordeelt. Ten derde moet de beoordeling te 'Doen' (hanteerbaar) zijn, wat inhoudt dat de gestelde doelen en de daarbij behorende beoordeling reëel zijn in zowel uitvoering als in tijd. En tenslotte 'Doorzichtigheid', waarbij het voor alle betrokkenen transparant moet zijn waarop beoordeeld gaat worden. Wanneer de beoordelingscriteria voldoen aan deze norm zou het dus in principe niet uit hoeven maken of de docent beoordeelt of dat de leerlingen elkaar beoordelen. Peerassessment wordt landelijk bij BSM al regelmatig toegepast, met name omdat dit binnen het leertraject van de BSM-leerlingen ook een doel kan zijn. De leerlingen leren door middel van formatief beoordelen het geven van een oordeel over de ander. Zij leren, in een veilige, niet direct bepalende situatie, kijken naar en beoordelen van medeleerlingen. En wanneer de leerlingen goed getraind zijn in het beoordelen van elkaar, je jouw leerlingen in deze vertrouwt en je beoordeling voldoet aan de vier 'D's' van Brouwer is het zelfs een optie om leerlingen elkaar summatief te laten beoordelen. Het zou tenslotte niet uit hoeven maken!

Hulp verlenen

Wie, waar, wat?

Als het niet uitmaakt 'wie' er beoordeelt, zou het dus ook niet uit hoeven maken 'waar' er beoordeeld wordt: op die school in Groningen of die in Maastricht. Dat zou kloppen indien beide scholen exact hetzelfde zouden zijn en aanbieden. Dat geeft direct aan wat de moeilijkheid is van het beoordelen bij BSM; geen enkele school heeft hetzelfde PTA, gebaseerd op dezelfde visie, uitgewerkt in eenzelfde jaarplanning. Door de abstracte beschrijvingen van de eindtermen geven deze hierin geen soelaas; elke school is vrij om te beoordelen naar eigen inzichten. De SLO heeft echter wel een advies gegeven over de mogelijke wegingen van BSM-onderdelen. Deze staan beschreven in de handreiking 'Bewegen, sport en maatschappij' (2007; tabel 1). In het PTA van elke school staat aangegeven hoe zwaar elk onderdeel meetelt voor het eindcijfer voor BSM. Doorredenerend met deze kennis is het dus belangrijk 'wat' er beoordeeld wordt; de BSM-onderdelen die beschreven staan in het PTA van betreffende scholen.

PTA BSM	Havo	Vwo
Theorietoetsen	30%	30%
Praktische opdrachten:		
1. Bewegen	35%	25%
2. Bewegen en regelen (lesgeven en organiseren)	25%	15%
3. Bewegen en gezondheid (trainingsprogramma)	10%	10%
4. Onderzoeksopdracht (reflectieopdracht vwo)	N.v.t.	20%

Tabel 1: Advies PTA BSM (Brouwer, 2007, p. 35)

Functies van beoordelen

Dit geeft landelijk wel houvast, maar zegt nog niets over 'wat' we beoordelen. Dit bleek ook tijdens de landelijke BSM-netwerkdag op 26 november 2013 in Culemborg. In een discussieronde met BSM-collega's bleek dat er bij het beoordelen van BSM-onderdelen nog geen algehele consensus is over het beoordelen van enkel het product of enkel het proces of juist het beoordelen van de combinatie van het product en het proces.

Wat je beoordeelt, heeft direct te maken met de doelen van je les maar ook met de functies van het beoordelen. Wat wil je bereiken met het beoordelen? Zoals al eerder genoemd is, kan beoordelen een diagnostische functie hebben. De tweede belangrijke functie volgens Brouwer is het selecteren, waarbij je aan kunt geven of het gewenste eindniveau al dan niet bereikt is. Daarnaast heeft beoordelen een begeleidende functie, waarbij het met name een didactisch hulpmiddel is voor het leerproces van leerlingen. Een belangrijke voorwaarde is wel dat de leerlingen erbij betrokken worden. Leerlingen kijken bijvoorbeeld naar elkaar en waarderen/beoordelen elkaar. Tenslotte heeft beoordelen nog een legitimerende functie. Uitgaande van bovengenoemde functies dient elke BSM-docent na te gaan wat er beoordeeld moet worden; product, proces of juist een combinatie van beide.

In het andere artikel over beoordelen bij BSM in deze *Lichamelijke Opvoeding* (zie het praktijkkatren) zal ik de hierboven gestelde vraag beantwoorden en tevens dieper ingaan op de praktische kant van het beoordelen bij BSM. ◀

Dennis Witsiers is docent Beweging Agogische Wetenschappen bij Fontys Sporthogeschool

Bronnen

- Anthoni, K., W. van de Kamp, E. Schrik, E. Swinkels, R. Veldboer, D. Witsiers (2010). *BSM Toetsvoorbeelden*. Enschede: SLO.
- Brouwer, B. (1998). 'Evaluatie van bewegingsonderwijs'. In H. Stegeman (red.), *Onderwijs in Bewegen. Basisthema's in de lichamelijke opvoeding* (pp. 250-277). Houten/Diegem: Bohn Stafleu en Van Loghum.
- Brouwer, B. & E. Swinkels (2007). *Handreiking schoolexamen bewegen, sport en maatschappij*. Havo/vwo., Enschede: SLO.
- Brouwer, B., A. Aldershof, H. Bax, M. van Berkel, G. van Dokkum, M. J. Mulder en J. Nienhuis (2011) *Human, movement and Sports 2028*. Enschede: SLO.
- Geerligts, T. & T. van der Veen (2007). *Lesgeven en zelfstandig leren*. Assen: Van Gorcum.
- Kleij, F. v.d., J. Vermeulen, T. Eggen & B. Veldkamp (2012) 'Leren van toetsen; een cyclisch proces.' In *Toetswijzer*. Arnhem: Cito
- Standaert, R., Troch, F., Peeters, I. & Piedfort, S. (2006). *Leren en onderwijzen*. Inleiding tot de algemene didactiek. Leuven: acco.
- Swinkels, E. (2010): *BSM Toetsvoorbeelden*. In *Lichamelijke Opvoeding* 3, Jrg. 98, blz 38 ev.
- Witsiers, D. (2012): Be Sports-Minced. In *Lichamelijke Opvoeding* 2, Jrg 100, blz 34 ev.
- Witsiers, D. (2013): 'De rol van scheidsrechter bij LO2'. In *Lichamelijke Opvoeding* 2, Jrg 101, blz 24 ev.

BSM beoordelingscriteria Leren organiseren

Naam organisator..... Naam mede-organisatoren.....

	Onvoldoende (tot 5,5)	Voldoende (5,5 – 7,0)	Goed (7,0 – 8,5)	Uitstekend (8,5 – 10)
1 Eigen initiatief en verantwoordelijkheid (voorbereiding)	Neemt afwachende houding aan, komt niet of slecht afspraken na, reageert niet of matig.	Neemt deels zelf initiatieven, maar stelt zich (soms) afwachend op, geeft weinig signalen af als het niet goed gaat.	Neemt in alle fasen zelf initiatieven en verantwoordelijkheid, geeft zelf signalen af als het niet goed gaat.	Neemt in alle fasen initiatieven, geeft zelf signalen af als het niet goed gaat, complimenteert datgene wat goed gaat, begeleider hoeft nauwelijks te sturen.
2 Samenwerking met medeleerlingen en begeleider(s) (voorbereiding)	Komt afspraken niet / matig na en is niet / nauwelijks open in communicatie.	Komt afspraken meestal na en is redelijk open in communicatie.	Komt afspraken na en is open in de communicatie.	Komt afspraken na, is open in de communicatie en houdt goed rekening met medeleerlingen en begeleider(s).
3 Voorbereiding wedstrijddag	Is te laat aanwezig, heeft geen schooltenu aan, helpt alleen op aangeven van anderen.	Is op tijd aanwezig, heeft zijn schooltenu aan, helpt op aanwijzing mee bij het klaarzetten van het materiaal.	Is ruim op tijd aanwezig, heeft zijn schooltenu aan, weet wat er moet gebeuren, helpt op eigen initiatief mee bij het klaarzetten van de materialen.	Is ruim op tijd aanwezig, heeft zijn schooltenu aan, weet wat er moet gebeuren, helpt op eigen initiatief mee bij het klaarzetten en stimuleert anderen daarin.
4a Scheidsrechter (leiding geven aan de wedstrijden)	Heeft moeite om overtredingen te herkennen en spelregels toe te passen, fluit niet tijdig en duidelijk, blijft teveel op een plaats staan.	Begint en eindigt het spel op tijd, herkent overtredingen, fluit duidelijk hoorbaar.	Begint en eindigt het spel duidelijk en tijdig, herkent overtredingen, fluit duidelijk hoorbaar, voorkomt storend gedrag, volgt het spel van nabij.	Begeleidt het spel accuraat steeds van nabij, hanteert spelregels duidelijk; fluit gepast bij overtredingen; voorkomt storend gedrag ook bij spannende wedstrijden.
4b Wedstrijdtafel (verwerken uitslagen, regelt het toernooi)	Heeft hulp nodig met tijdig aangeven begin/eindsignaal, heeft hulp nodig bij het foutloos verwerken van uitslagen en standen.	Geeft duidelijk begin- en eindsignaal, verwerkt de uitslagen van de wedstrijden in het schema en de punten per team.	Geeft duidelijk begin- en eindsignaal, verwerkt uitslagen correct, anticipeert op vervolgronden.	Geeft duidelijk begin- en eindsignaal, verwerkt uitslagen en standen foutloos, anticipeert op finalewedstrijden.
5 Evalueren a van jezelf b van je medeleerlingen	Herkent met hulp verbeterpunten van zichzelf en van anderen.	Benoemt enkele (voornamelijk praktische) verbeterpunten van zichzelf en van anderen.	Beschrijft duidelijke verbeterpunten en benoemt daarbij ook gedragsverandering van zichzelf en van anderen.	Beschrijft duidelijke verbeterpunten, geeft samenhang tussen oorzaak en gevolg van eigen gedrag en dat van anderen.

Kwaliteit van beoordeling binnen LO

In het project 'Een Punt voor Gym?!' werkt een aantal organisaties samen om meer kennis te verzamelen rondom beoordelen binnen LO. Onderdeel daarvan is een landelijk onderzoek naar de stand van zaken in het voortgezet onderwijs. In dit artikel wordt ingegaan op de kwaliteit van beoordelingen binnen lessen LO in Nederland.

Door: Lars Borghouts en Menno Slingerland

Wellicht heb je een aantal maanden geleden een uitnodiging gekregen via de e-mail om een vragenlijst in te vullen over de beoordeling van LO binnen jouw school. Deze vragenlijst was afkomstig van de projectgroep 'Een Punt voor Gym?!' waarin naast alle ALO's van Nederland ook de Universiteit Gent, SLO en de KVLO deelnemen. Bovendien doet een vijftal scholen mee in het project, om ook rechtstreeks input te krijgen vanuit de 'praktijk'. In de vragenlijst werden vragen gesteld over de kwaliteit van beoordelen, over het doel van beoordelen, de praktische uitwerking ervan en over de doelen die je nastreeft met je lessen. De vragenlijst werd ingevuld door 260 VO-scholen, die samen 31% van alle VO-leerlingen in het land vertegenwoordigen. In dit artikel gaan we met name in op de uitkomsten rondom de kwaliteit van beoordeling.

In het openingsartikel van dit topic is uitgelegd dat volgens Melograno (2007) een kwalitatief goed beoordelingssysteem wordt gekenmerkt door een *helder doel, heldere normen, goed ontwerp, effectieve communicatie en leerlingenbetrokkenheid*. In de vragenlijst werden over elk van deze aspecten drie stellingen voorgelegd, met de vraag in hoeverre men het hiermee eens was voor de eigen school. De antwoordcategorieën gingen in vijf stappen van 'volledig oneens' tot 'volledig eens'. In principe zou men het met alle stellingen 'volledig eens' moeten zijn wanneer het beoordelingssysteem van optimale kwaliteit is. Wanneer we de antwoordcategorieën omrekenen naar een vijfpuntsschaal, dan scoort de kwaliteit van beoordeling binnen LO landelijk een 3,6 (met een standaardafwijking van 0,6). Zestien procent van de scholen scoort een echte onvoldoende, namelijk een 3 of lager. Het is interessant om de verschillende kwaliteitsaspecten apart te bekijken (tabel 1). Dan zien we dat met name het aspect *leerlingenbetrokkenheid* niet al te best scoort. Leerlingenbetrokkenheid bij beoordeling

kan bijvoorbeeld betekenen dat leerlingen aan zelfbeoordeling doen, tussentijdse beoordelingen krijgen van de leraar, of zelf mee mogen bepalen waarop ze precies beoordeeld worden (individuele aandachtspunten, normen of criteria).

Wanneer we er een aantal stellingen uitpikken om dit eens nader te bekijken, gaan de uitkomsten (hopelijk) wat meer tot de verbeelding spreken.

Leerlingen hetzelfde beoordeeld?

Het is belangrijk dat het voor leerlingen, voor de school en niet te vergeten voor de sectie LO zelf duidelijk is wát er wordt beoordeeld en hoe. In elk geval wanneer we er van uitgaan dat LO er niet (alleen) is als leuke sportieve onderbreking van de schooldag, maar dat leerlingen er ook daadwerkelijk iets leren. Die leerdoelen van LO zouden ergens moeten zijn vastgelegd (vakwerkplan) en de beoordeling zou dan moeten vaststellen in hoeverre deze worden bereikt. De verschillende docenten LO in een vaksectie moeten voor die beoordeling dan wel dezelfde beoordelingscriteria gebruiken. Wanneer de ene docent bijvoorbeeld een lay-up beoordeelt op een aantal technische criteria en de ander telt het aantal scores bij vijf pogingen, dan ben je eigenlijk heel verschillende zaken aan het meten. In figuur 1 zien we dat docenten namens hun school aangeven dat over het algemeen binnen een school dezelfde criteria worden gebruikt. Dat is dus een goede zaak. Aan de andere kant zou je ook kunnen zeggen dat slechts 30% het 'volledig eens' is met de stelling, en bij elkaar opgeteld 30% oneens of neutraal antwoordt. Er is dus blijkbaar nog wel iets te verbeteren op dit vlak op een deel van de scholen. Immers, wanneer docenten verschillende criteria hanteren, kan dat betekenen dat een leerling bij de ene docent een ander cijfer krijgt dan bij de ander. Dat dit soms zo is, zien we in figuur 2. Is dat erg? Dat ligt er aan of de beoordeling voor LO op de een of andere manier 'meetelt'. Uit ons 'Punt voor Gym'-onderzoek blijkt dat op 78% van de scholen, de beoordeling voor LO meetelt voor het overgangsrapport. In principe kan LO dus mede bepalen of een leerling blijft zitten of niet. In die gevallen is het een kwalijke zaak wanneer docenten niet altijd hetzelfde beoordelen, of als zelfs onduidelijk is hoe het cijfer voor LO precies tot stand komt.

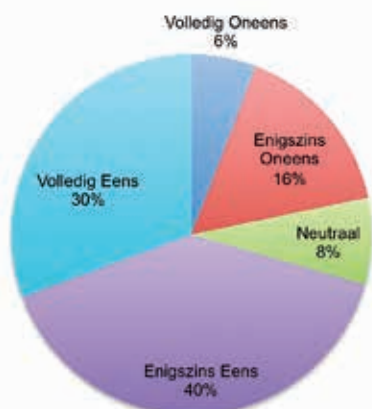
Leerlingenbetrokkenheid

Stel je voor dat je voor het vak Engels op school in de les aandacht besteedt aan gramma-

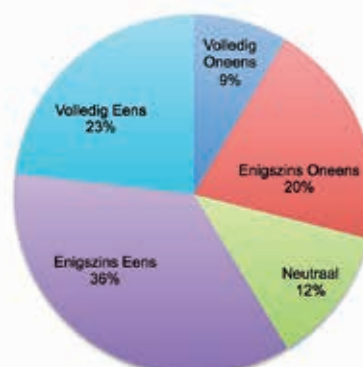
Kwaliteitsaspect	Score (gem. ± standaardafwijking)
Helder doel	3.9 ± 1.0
Heldere normen	3.6 ± 1.0
Goed ontwerp	3.8 ± 0.8
Effectieve communicatie	3.9 ± 0.9
Leerlingbetrokkenheid	2.9 ± 0.8

Tabel 1: Kwaliteit van beoordeling binnen LO op verschillende aspecten, omgerekend naar een vijfpuntsschaal. De originele antwoordcategorieën gingen in vijf stappen van 'volledig oneens' tot 'volledig eens'. Een score van 3 betekent dus 'neutraal'.

Figuur 1: Alle docenten LO gebruiken bij toetsing en beoordeling dezelfde beoordelingscriteria.

Figuur 2: De beoordeling die een leerling krijgt is NIET afhankelijk van welke docent beoordeelt.

tica, woordkennis, begrijpend lezen en spreekvaardigheid. De leerlingen krijgen te horen dat ze aan het einde van de periode getoetst gaan worden. Er wordt alleen niet bij verteld op welk onderdeel. Dat wordt moeilijk voorbereiden op de toets... In de les LO worden ook veel verschillende zaken van belang geacht. In het onderzoek kwam naar voren dat we onder andere beoordelen op (senso-)motorische vaardigheid, inzet, tactiek, sociaal gedrag, en fitheid (waarover een andere keer meer). Het is dan dus, net als bij Engels, wel van belang dat leerlingen vooraf weten waarop er wordt beoordeeld. Ook omdat deze dan in de lessen extra hun best kunnen doen voor zaken waarin ze nog niet zo goed zijn. Uit het onderzoek blijkt dat in de meeste gevallen de beoordelingscriteria vooraf (enigszins) bekend zijn bij de leerlingen. Slechts op een kleine minderheid van de scholen is dat niet het geval. Het 'eens' zijn met deze stelling kan soms echter ook betekenen dat een docent vooraf zegt 'jullie worden beoordeeld op inzet en techniek', zonder dat een leerling dan precies weet wat dat exact inhoudt. En wanneer een leerling welk cijfer krijgt.

Om leerlingen te stimuleren en te helpen, is het van belang dat deze gedurende het leerproces weten hoe de vorderingen zijn. Een tussentijdse beoordeling kan hierbij helpen. Slechts de helft van de docenten is het volledig of enigszins eens met de stelling dat een leerling zo'n tussentijdse beoordeling krijgt.

Discussie

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat een aantal zaken (of scholen) redelijk op orde zijn wat betreft beoordeling in de LO. Van de optimale situatie ('volledig eens' met alle stellingen) zitten de scholen over algemeen echter nog ver verwijderd, en een deel van de scholen scoort echt laag.

Uit het onderzoek blijkt dat met name het kwaliteitsaspect leerlingenbetrokkenheid voor verbetering vatbaar is. In het openingsartikel van dit topic wordt gesteld dat leerdoelen en toetsing op elkaar afgestemd zouden moeten zijn. Het is daarom opmerkelijk dat nu juist het helpen van de leerling volgens de respondenten van het onderzoek het belangrijkste doel is van toetsing en beoordeling binnen LO (tabel 2 onderaan).

Juist wanneer je leerlingen met beoordelingen wilt helpen in het leerproces, is het van belang om hen daarbij ook te betrekken, bijvoorbeeld door de specifieke beoordelingscriteria te benoemen voor een bepaald onderdeel en de leerling gerichte tussentijdse feedback te geven op de uitvoering. Wanneer je als leerling niet weet hoe je presteert en wat je verbeterpunten zijn, is het immers lastig om beter te worden. In een toekomstig artikel in *Lichamelijke Opvoeding* zullen we daarom nog een keer expliciet aandacht besteden aan 'evalueren om te leren' binnen het vak LO.

Het project 'Een Punt voor Gym?!' heeft voor het eerst in kaart gebracht hoe het er met beoordelen binnen LO in het VO, aan toe gaat. Dit artikel heeft daarvan voor het eerst resultaten laten zien, maar er zal nog meer volgen. Het vragenlijstonderzoek geeft veel informatie, maar de achterliggende meningen en redenen van docenten kunnen er niet mee worden gemeten. Daar willen we in de toekomst nog aanvullend (kwalitatief)

onderzoek naar doen. Bovendien is het belangrijkste doel van het project om meer kennis te verzamelen en vooral te delen met docenten LO. Daarom zal er over een half jaar een website online komen over dit onderwerp, en wordt er binnenkort ook nog een studiemiddag georganiseerd. Een workshop over 'motiverend beoordelen' is in ontwikkeling, en kan in het nieuwe schooljaar gegeven worden op locatie voor vaksecties. Met als uiteindelijk doel om de kwaliteit van het vak nog verder te helpen verbeteren.

Lars Borghouts, Gertjan van Dokkum en Menno Slingerland zijn docenten aan Fontys Sport-hogeschool. Menno en Lars zijn lid van het lectoraat Move to Be. ◀

Doel van beoordelen	Score (gem. ± standaardafwijking)
Ik beoordeel leerlingen bij LO om te kunnen selecteren (voor overgangsnorm, doorverwijzing enz.).	2.4 ± 1.3
Ik beoordeel leerlingen bij LO om inhoud en werkwijze van mijn lessen bij te stellen.	3.3 ± 1.2
Ik beoordeel leerlingen bij LO om het vak te verantwoorden op school.	3.4 ± 1.3
Ik beoordeel leerlingen bij LO om het leren van leerlingen te begeleiden.	4.2 ± 1.0

Tabel 2. Doel van beoordelen volgens docenten LO, omgerekend naar een vijfpuntsschaal. De originele antwoordcategorieën gingen in vijf stappen van 'volledig oneens' tot 'volledig eens'. Een score van 3 betekent dus 'neutraal'.

Contact:

l.borghouts@fontys.nl
m.slingerland@fontys.nl

Gemeente Tilburg werkt hard aan het *bewegingsonderwijs* in de stad

Mooi praktijkvoorbeeld hoe het ook kan!

Al lang voordat de regeling voor combinatiefuncties in 2008 zijn intrede deed was de gemeente Tilburg actief met sportstimulering en de jeugd: op het gebied van bewegingsonderwijs is in 2003 een samenwerking gestart met twee scholen, waarbij zowel inhoudelijk als financieel afspraken zijn gemaakt. De ervaringen uit deze periode zijn de basis geweest voor de invulling van de combinatiefuncties in 2008. In dit artikel een beschrijving van hoe de gemeente Tilburg dat heeft uitgebouwd.

Door: Remon Bahnerth en Simone de Vries

De combinatiefuncties worden structureel ingezet in het Tilburgse onderwijs. Hiermee heeft de gemeente gekozen om aan de basis te beginnen: de Tilburgse basisschooljeugd. Met de deelname aan de combinatiefunctie regeling wil de gemeente een aantal doelen halen: kinderen goed leren bewegen, kinderen laten kennismaken met diverse sporten, versterken van Tilburgse sportverenigingen en een bijdrage leveren aan een gezonde leefstijl van de basisschooljeugd. En dat alles met en door de 'spin in het web' op school, de combinatiefunctionaris onderwijs en sport.

De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid

Frans van Beurden, teamleider Beweegteam Onderwijs bij de gemeente Tilburg is duidelijk: "De combinatiefunctionaris onderwijs en sport is een gouden greep geweest van de gemeente. Meteen vanaf 2008 is de gemeente ingestapt en hebben we afspraken met het onderwijs gemaakt. De visie die in de jaren daarvoor was ontwikkeld is doorgezet. En dat betaalt zich nu uit. Kinderen bewegen beter, weten vaker de weg naar de sportvereniging te vinden en we dragen zo bij aan een gezonde en actieve leefstijl." Inmiddels zijn er in Tilburg twintig vakleerkrachten aangesteld op 34 scholen, maar dat ging niet meteen van een leien dakje, Frans: "Het onderwijs had voor de Impuls in 2008 slechts een handjevol vakleerkrachten in dienst, dat was natuurlijk wel triest. Maar gelukkig heeft de gemeente de handschoen opgepakt en zijn we meteen mét het onderwijs gaan kijken wat we samen zouden kunnen doen."

Nu, heel wat jaren en overleggen later, staat er iets in Tilburg waar alle betrokkenen erg blij mee zijn. De inzet van de combinatiefunctie als vakleerkracht op de school is een essentieel onderdeel geworden van de totale puzzel van sportstimulering in de stad. De samenwerking en de afspraken die daar aan ten grondslag liggen, leveren alle deelnemende partijen een hoop op. Niet in de laatste plaats de leerlingen op school, die structureel les krijgen van een gymleraar en na school door dezelfde gymleraar ook nog eens in contact worden gebracht met verschillende lokale sportaanbieders. Het mooie is, dat elk kind nu onder schooltijd les krijgt van die vakspecialist, de gymleraar. Daarmee leggen we een goede basis voor later en leren de kinderen goed bewegen van een professional. "In het begin merkten we wel, dat niet elke naschoolse activiteit even goed bezocht werd" geeft Frans eerlijk toe. "Daar is hard aan gewerkt door de combinatiefunctionarissen en op dit moment worden alle activiteiten goed bezocht. "Als je ziet waar we in deze stad vandaan kwamen, dan is er natuurlijk alleen maar winst geboekt!"

Succesfactoren

Wat zijn nu volgens Frans de succesfactoren in de gemeente Tilburg? "We hebben vanaf het begin overlegd mét de scholen en samen de inhoud bepaald. Maar daarnaast bewijst de vakleerkracht zijn/haar waarde, door kwaliteit terug te brengen in het bewegen op school en het blijkt een goede organisator te zijn voor wat we nog meer willen naast het bewegingsonderwijs."

Tilburg straks misschien wel op Olympisch niveau!

Petra Smit, directeur van basisschool de Regenboog in Tilburg beaamt dit: "Wij zien dat de komst van een echte vakleerkracht werkt. De kinderen leren goed bewegen en het neemt de teamleden een hoop werk uit handen. Bovendien hoeven we ons ook nauwelijks zorgen te maken over het naschoolse aanbod, want dat wordt ook allemaal geregeld door de vakleerkracht vanuit zijn functie als combinatiefunctionaris. Het kwam voor ons ook wel op een goed moment met steeds minder bevoegde groepsleerkrachten in het team. En dat allemaal voor een aantrekkelijke prijs, want we delen nu de kosten en kunnen dus op een voordelige manier toch een vakleerkracht inzetten. Iets wat ons als school alleen niet zou zijn gelukt."

Alle partijen blij

Gesteld kan dus worden dat alle partijen erg blij zijn met de wijze waarop de gemeente Tilburg investeert in het bewegingsonderwijs. Ook de combinatiefunctionarissen zelf vinden het prettig, zoals het nu geregeld is. Gloria Maandag: "We kunnen altijd op elkaar terugvallen en vanuit de gemeente, onze werkgever, worden teamvergaderingen met het hele beweegteam georganiseerd, waardoor we elkaar regelmatig zien en spreken. Zodoende kun je veel van elkaar leren en samen bespreken hoe je bepaalde problemen aanpakt en tips uitwisselen. We hebben als volgende stap nog een leerlingvolgsysteem op de rol staan, waardoor we nóg beter zicht krijgen op de ontwikkeling van de kinderen en de

behoeftes die zij hebben. Hiermee willen we ook de ouders meer betrekken, want zij spelen een belangrijke rol in de actieve en gezonde leefstijl van de kinderen." Gloria benadrukt dat het wel belangrijk is in deze situatie, dat er goed wordt afgesproken wie welke rol heeft: "Want ik ben in dienst van de gemeente, maar val ook onder de verantwoordelijkheid van de directeur van de school. Gelukkig is die lijn duidelijk en weet iedereen wat de bedoeling is. En als het niet duidelijk is, geef ik dit aan en vraag erom."

De keuze van de gemeente en de bereidheid van scholen om samen te werken zorgen er dus voor, dat er een slag in de kwaliteit van het bewegingsonderwijs wordt gemaakt én dat kinderen zo in contact komen met naschoolse activiteiten en verschillende sporten. De bijdrage van de combinatiefunctionarissen hierin mag duidelijk zijn; zij werken dagelijks met veel enthousiasme met de Tilburgse kinderen en werken voorlopig de komende jaren aan een gezonde, bewegende, jeugd. Hopelijk zal deze samenwerking gaan leiden tot meer combinatiefunctionarissen en vakleerkrachten op alle Tilburgse scholen en kan heel Tilburg in de nabije toekomst leunen op een goede basis, die gelegd wordt op de basisscholen!

Noot van de redactie: in LO 11 van vorig jaar heb je kennis kunnen maken met de combinatiefunctionaris van het jaar 2013, Tineke Meens. Zij maakt onderdeel uit van het beweegteam in Tilburg en zij is dus beloond voor haar werkzaamheden en inspanningen in de gemeente Tilburg. Een mooi voorbeeld dat het werk van de combinatiefunctionarissen in Tilburg dus ook landelijk opvalt! ◀

Contact:

simone.devries@kvlo.nl of
frans.van.beurden@tilburg.nl

Een berisping kan willekeurig zijn

Het is voorgekomen dat een groep docenten zich grievend uitlaat maar dat niet iedereen een berisping krijgt. Er wordt maar één persoon verantwoordelijk gehouden en berispt. In het onderwijs kan iemand die zich schuldig maakt aan plichtsverzuim disciplinair worden gestraft. Maar dat mag niet willekeurig zijn.

Door: mr. Henny Koelewijn

Plichtsverzuim is niet alleen handelen in strijd met de geldende voorschriften, maar ook gedrag dat een goed werknemer niet hoort te tonen. Eind vorig jaar was er een interessante uitspraak van een rechtbank over een berisping. Een docente had in een brief aan de (deel)medezeggenschapsraad kritiek geuit over de invulling van de functiemix op haar school, waarbij zij zich laatdunkend uitliet over haar collega's van de secties handvaardigheid en lichamelijke opvoeding, de selectiecommissie en het schoolbestuur. De vakdocenten zouden als laatste van de functiemixmaatregelen moeten profiteren, de selectiecommissie had iedere vorm van objectiviteit vermeden en het bestuur was arrogant en een brokkenpiloot.

Sanctie

Het schoolbestuur vindt dit plichtsverzuim en legt een berisping op. De docente beroept zich op vrijheid van meningsuiting en geeft aan dat het onterecht is dat zij als enige gestraft wordt omdat de brief de vrucht was van collegiaal overleg en die collega's hebben de brief mede ondertekend.

De rechtbank oordeelt dat de opmerking in de brief de collega's LO en handvaardigheid niet diskwalificeert omdat het standpunt geen verband hield met geringschatting van die vakgebieden maar met het al dan niet bestaan van schaarste aan docenten in deze vakken. De overige uitlatingen naar de commissie en het schoolbestuur waren grievend. De woordkeuze en toonzetting van de brief en de wijze waarop zij de aandacht voor de kwestie vraagt, wordt haar verweten. Zij heeft de functioneringsnorm overschreden.

De rechtbank vernietigt de berisping omdat het schoolbestuur in strijd met het gelijkheidsbeginsel en het verbod op willekeur heeft gehandeld. De brief is tot stand gekomen met andere collega's; zij hebben met de inhoud ingestemd en de brief mede ondertekend. Dat de docente de brief heeft opgesteld en verzonden, maakt haar rol niet groter dan die van haar collega's. Deze collega's hebben in een later stadium wel excuses aangeboden. Het feit dat de betreffende docente naderhand geen excuses heeft aangeboden is van onvoldoende gewicht om het gemaakte onderscheid te rechtvaardigen. Bovendien had het schoolbestuur voorafgaand aan die excuses alleen die docente een voornemen tot berisping gedaan.

De docente wint de zaak omdat de werkgever ten onrechte niet alle betrokken collega's heeft berispt. Daarmee verspeelt de werkgever haar recht op een sanctie. De vrijheid van meningsuiting is niet onbegrensd; het mag geen vrijbrief zijn voor grievende uitlatingen. In het openbaar onderwijs wordt gesproken over de functioneringsnorm; in het gewone arbeidsrecht noemen we dit de eisen van goed werknemerschap. De docenten in deze kwestie zijn er nog goed vanaf gekomen; je grievend uitlaten wordt niet geaccepteerd en kan je een straf opleveren variërend van een berisping tot ontslag.

Van een goed werknemer mag verwacht worden dat hij of zij zich houdt aan regels van goed gedrag en respect voor elkaar. Dat hij of zij zich onthoudt van uitlatingen die de goede invulling van zijn of haar functie of de goede functionering van de school in gevaar brengt. Je mag best iets aan de orde stellen, maar let wel op welke wijze en welke toon je dat doet.

Heb je vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kun je je wenden tot de juridische afdeling van de KVLO, te bereiken per e-mail: juristen@kvlo.nl en op telefoonnummer 030 693 7678. ■

Praktijk katern

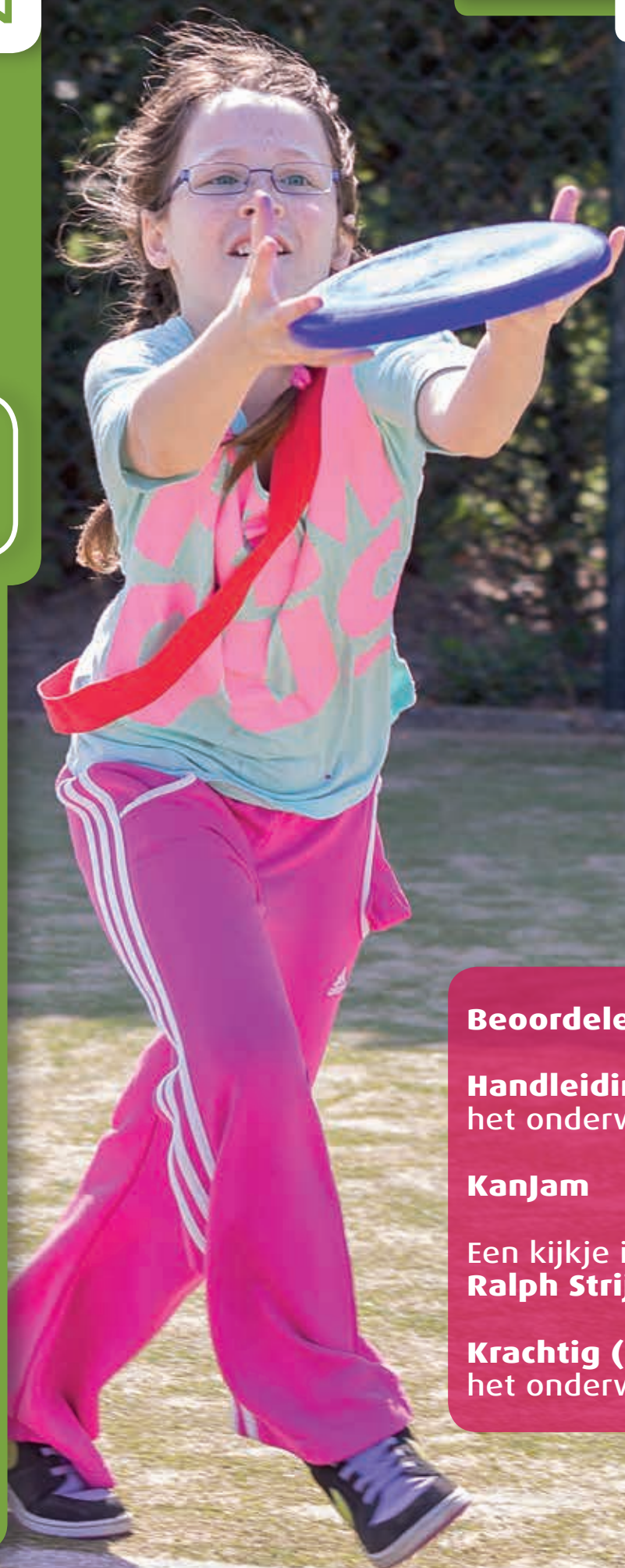

Nummer

4

Jaargang 102 - 25 apr. 2014

Lichamelijke Opvoeding

Beoordelen bij BSM

Handleiding korfballessen in
het onderwijs (2)

KanJam

Een kijkje in de gymzaal van....
Ralph Strijland

Krachtig (terug)slagspel in
het onderwijs (1)

Beoordelen in de BSM-praktijk

In dit artikel wil ik je stimuleren je gebruikelijke manier van beoordelen bij BSM kritisch onder de loep te nemen. Als onderwerp en voorbeeld heb ik gekozen voor het beweegonderdeel 'kogelstoten' maar dit had mijn inziens elke andere praktische opdracht binnen BSM kunnen zijn. Ik zal in dit artikel dan ook verschillende transfers naar andere domeinen binnen BSM maken. Maar natuurlijk is de vertaalslag naar LO-2 op het VMBO ook makkelijk te maken!

Door: Dennis Witsiers

De opbouw van dit artikel geeft een ontwikkeling aan van de lessen 'kogelstoten', waarbij ik bij drie verschillende beoordelingsvormen vijf lessen kort beschrijf met steeds een ander doel en andere didactische werkvorm. En welke is, landelijk gezien, het meest geschikt voor BSM?

Productbeoordeling

Toen ik startte met BSM, destijds nog LO-2, stond het voor mij als een paal boven water: het beoordelen van LO in de bovenbouw was met name gericht op het proces, want je mocht van deze leerlingen toch niet allemaal hetzelfde verwachten. Maar bij BSM was dat absoluut anders. Dat vak hadden de leerlingen bewust gekozen. Ze wisten wat er van ze verwacht zou worden. Dat hield dus in dat ik ze mocht beoordelen op het eindproduct. Net zoals bij wiskunde en Engels, want dit was net zo goed een examenvak met 'echte' cijfers. Het ging er niet meer om of ze hun best deden, maar om het behalen van het gewenste eindniveau. Keiharde cijfers! En zo zag onder andere mijn lessenserie 'kogelstoten' er dan ook uit.

Les 1

Herhalen van de afspraken die gemaakt waren in de onderbouw met betrekking tot veiligheid en mogelijke blessures; alleen stoten als ik het commando gaf en de elleboog moest constant 'hoog' zijn. Deze les was

enorm docent gestuurd. De leerlingen hadden geen enkele inspraak. Het stoten gebeurde met een halve draai, wat ook aansloot bij de onderbouw.

Les 2

Na een korte herhaling van de belangrijkste punten van vorige les, gaf ik aan dat er nog twee andere technieken zijn om de kogel vaart mee te geven, namelijk de aanschuifpas met halve draai en de anderhalve draai. Ik leerde de leerlingen beide technieken aan met de mededeling dat zij de aankomende twee lessen zelf mochten kiezen welke techniek ze wilde gaan gebruiken om de afsluitende les de kogel zo ver mogelijk weg te stoten. Ook deze les was volledig docent gestuurd.

Les 3 en 4

Leerlingen oefenden de door hun zelf gekozen stoottechniek, waarbij een medeleerlingen met behulp van observatiefor-

Elleboog hoog?

mulier 1 feedback gaf aan de ander. Mijn doel was natuurlijk dat leerlingen naar elkaar bleven kijken en elkaar feedback gaven maar dat was niet mijn hoofddoel. De afstand (dat was 'mijn' product) werd beoordeeld.

Les 5

Beoordelingsles; leerlingen kregen allen drie pogingen om hun kogel zo ver mogelijk weg te stoten. Het eindcijfer viel af te lezen in onderstaande tabel 1.

Productbeoordeling kan plaats vinden als je enkel gericht bent op het eindproduct. De weg waarop de BSM-leerlingen het

Procesbeoordeling

Omdat ik meer wilde dan alleen het beoordelen van het product, kreeg het proces meer aandacht. Daar had ik een 'educatief' observatieformulier voor gemaakt (zie website kvlo).

Les 1

Deze les was volledig gelijk met de eerste les van de voorgaande lessenserie, die gericht was op het product, met dit verschil dat deze les wel gemeten werd hoe ver dat je stoten kunt. Een zogenaamde 'nulmeeting'.

Les 2, 3 en 4

Ook deze lessen waren volledig gelijk aan de lessenserie zoals die hiervoor beschreven is. De nadruk lag nu wel meer op het coachende aspect van de les. We gingen tenslotte het proces beoordelen, dus dien-

den we het proces ook te monitoren. De leerlingen moesten wel een doel (afstand) aangeven.

Les 5

De afstand werd gemeten, net zoals in les 5 van de vorige serie. Het eindoordeel van kogelstoten was nu niet de absolute afstand maar de vooruitgang die de leerling geboekt had in de afgelopen drie lessen. De leerling krijgt een beoordeling voor de vooruitgang die hij/zij hadden gemaakt: het verschil in afstand (de groei).

Als docent geef je met een procesbeoordeling aan dat je de weg naar het bereiken van het eindproduct belangrijker vindt dan het eindproduct an sich. Daarmee wordt de ontwikkeling, de groei van een leerling belangrijker, dan het eindresultaat. Prima uitgangspunt, wanneer je in elk geval jezelf

kunt verantwoorden op vragen zoals 'wat doe je als de leerlingen zo gehaaid zijn dat ze de eerste les de kogel uit hun handen laten vallen en dus na 3 lessen een enorme progressie door (kunnen) maken?' of 'past dit wel bij de aard van de sport of het (eindexamen-)vak?'

Ik ben er van overtuigd dat deze vorm (gelukkig) niet meer zo vaak gebruikt wordt bij BSM en (helaas) nog (te) vaak toegepast wordt bij het reguliere vak LO.

Kogelstoten			
Meisjes 3 kg		Jongens 5 kg	
Prestatie	Cijfer	Prestatie	Cijfer
4,00	4	5,00	4
4,50	4,5	5,50	4,5
5,00	5	6,00	5
5,50	5,5	6,50	5,5
6,00	6	7,00	6
6,50	6,5	7,50	6,5
7,00	7	8,00	7
7,50	7,5	9,00	7,5
8,00	8	10,00	8
8,50	8,5	11,00	8,5
9,00	9	12,00	9
10,00	9,5	13,00	9,5
11,00	10	14,00	10

Tabel 1: atletiektafel Kogelstoten uit Toetsvoorbeelden BSM (2009)

einddoel bereiken is in deze niet relevant, bijvoorbeeld bij bovengenoemd voorbeeld. Het maakt niet uit in hoeverre je je best doet, je wordt uiteindelijk beoordeeld op de scores van je toets. Net zoals bij andere examenvakken als Nederlands en Biologie. Het doel van het beoordelen van het product is nagaan wat het leerresultaat is (Standaert e.a., 2006). En dat blijft natuurlijk de vraag bij beweegonderdelen!

De jongen die al jaren bij een atletiekvereniging zit, haalt de norm wel. Dan meet je geen leereffect.

En haal je de norm van een 6 niet, dan is dat jammer. Het cijfer telt toch maar voor 3,5% mee

Wat mij betreft is productbeoordeling alleen geschikt voor het beoordelen van theoretisch toetsen. Deze manier van beoordelen van bewegingsvaardigheden zijn, net zoals het beoordelen van de theoretische toets, monodimensionale beoordelingen. De vraag is of dit wenselijk is voor de praktische opdrachten en voldoet aan hetgeen we landelijk willen bereiken met het vak BSM.

OBSERVATIEFORMULIER ATLETIEK

Het stootblok

KOGELSTOTEN

Datum:

Uitgangshouding (rechtshandig):

1. De kogel rust op de toppen van de 3 middelste vingers. De duim en pink zijn gespreid tegen de zijkant van de kogel.
2. De kogel ligt tegen de hals, onder de kin en in het kuiltje bij het sleutelbeen.
3. De elleboog van de stootarm is opgetild en wijst naar schuin beneden. De andere arm is voor het lichaam (kijk op je horloge).
4. De leerling staat, met het lichaamsgewicht op het rechterbeen, en de rug van de leerling wijst naar de stootrichting.

De beweging:

5. De linkervoet wordt hard naar achter getrapt.
6. Daarbij verplaatst het lichaam zich naar achter met een grote achterwaartse hink op de rechtervoet.
7. De linkervoet wordt dichtbij de afzettlijn geplaatst en een "open" gedraaid.

Uitgangshouding standstoot:

8. Het rechterbeen is gebogen en de voet is ingedraaid. Het lichaamsgewicht is boven het rechterbeen en de stoothouding is gesloten.

De uitstoot:

9. Het onderlichaam wordt in de schuinopwaartse richting gestrekt, zodat de borst in de stootrichting komt.
10. De linkerzijde moet groot blijven.
11. Bij de uitstoot blijft de elleboog achter de kogel. De elleboog wijst naar buiten, 12. Er wordt niet gegooid, maar gestoten. De afwerphoek is groot.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

+ +/ - + +/ - + +/ -

Totale ontwikkeling

In de eindtermen van BSM is eindterm 1 voor zowel havo als vwo-leerlingen gelijk. Deze eindterm luidt: De kandidaat kan bewegingssituaties kiezen, arrangeren en begeleiden, voor zichzelf maar vooral voor anderen. Om deze eindterm goed en zorgvuldig uit te kunnen voeren hebben de leerlingen meerdimensionale vaardigheden nodig. Dat betekent dat dit een elementaire rol dient te krijgen in de ontwikkeling van deze leerlingen en dus een centrale plaats verdient in de jaarplanning van BSM. Dat betekent dus ook dat er meerdimensionaal beoordeeld moet worden. Hierin onderscheidt BSM zich wellicht van andere vakken en maakt het vak zo bijzonder.

Enkel het product beoordelen bij praktische opdrachten is (te) monodimensionaal. Alleen aandacht voor het proces is ook niet wenselijk. Zoals zo vaak ligt het antwoord meestal in het midden: zowel een product- als een procesbeoordeling.

In de publicatie Toetsvoorbeelden BSM (2010) is dan ook aangegeven dat het bij de Praktische Opdracht 'Kogelstoten' naast eindterm 1, die de basis is van BSM, om meerdere eindtermen gaat, te weten:

- Eindterm 5. De kandidaat kan deelnemen aan minimaal één looponderdeel, één werponderdeel en één springonderdeel, waarbij het steeds gaat om verdieping van de juiste afstemming van de constituerende elementen (timing, richting, snelheid, afstand) ten opzichte van elkaar.

- Eindterm 8 (regelen in de rol van beweger). De kandidaat kan er in bewegingssituaties medeverantwoordelijkheid voor dragen dat bewegingssituaties zelfstandig en veilig ontworpen en ingericht worden, op gang gebracht, op gang gehouden en beëindigd worden en indien wenselijk worden aangepast aan de kenmerken en de wensen van de deelnemers.
- Eindtermen 9 (regelen in de rol van begeleider). De kandidaat kan bij bewegingsactiviteiten van een groep deelnemers de rol van instructeur, coach/begeleider, scheidsrechter/spelleider en jurylid vervullen.

Les 1

Deze les is gelijk aan de vorige twee series: het herhalen van het eerder geleerde uit de onderbouw, waarbij de leerlingen van jou leren om de veiligheid te waarborgen en in elk geval de elleboog hoog te houden om blessures te voorkomen. Dit zijn voor mij ook algemene voorwaarden, ongeacht de didactische werkvorm. Vandaar dat in grote lijnen al mijn eerste lessen van een BSM-onderdeel met name docent gestuurd zijn, zodat je het 'gebied' duidelijk kunt afkaderen. Je geeft ook duidelijk aan wat het doel is van deze lessenreeks 'kogelstoten'; aan het einde van de vijf lessen kogelstoten ga je

meten of je door het maken van een bewegingsanalyse en het geven van formatieve feedback via peer assessment de kogel verder kunt stoten dan voorheen.

Les 2 tot en met 5

Als er in les 1 een goede basis is gelegd, ligt de nadruk van de vervolg lessen op de ontwikkeling van zowel de kogelstoter als de coachende medeleerling. De lessen zijn leerlinggestuurd. Het initiatief ligt bij hen. De leerlingen gaan in tweetallen op zoek naar de mogelijkheden om elkaar te verbeteren. Dat kan op verschillende manier waaronder coaching of zelf gemaakt video-beelden van elkaar. Deze beelden kunnen ze mogelijk gaan vergelijken met de bewegingen van een topstoters. Op basis van de verschillen maken ze een beweging- of foutenanalyse en zoeken ze zelf uit waar de mogelijke verbeteringen liggen. Met behulp van verschillende bronnen gaan de leerlingen zelf een trainingsplannetje maken en uitvoeren. Ze trainen en coachen elkaar via formatief peerassessment.

Rol van instructeur: goede uitvoering?

Coachend lesgeven

Grote voordelen zijn dat jij je handen vrij hebt om de leerlingen daar in hun ontwikkeling te helpen waar ze het nodig hebben. Jij loopt als coach rond, niet om de technieken te verbeteren, maar om de leerlingen in de gelegenheid te stellen dat bij elkaar te doen. Daarnaast zijn de leerlingen veel meer op hun eigen niveau bezig. Leerlingen zoeken het niveau dat past bij de uitdagingen waar ze aan toe zijn, waarbij jij natuurlijk nog steeds de kaders aangeeft en handhaaft. Leer-

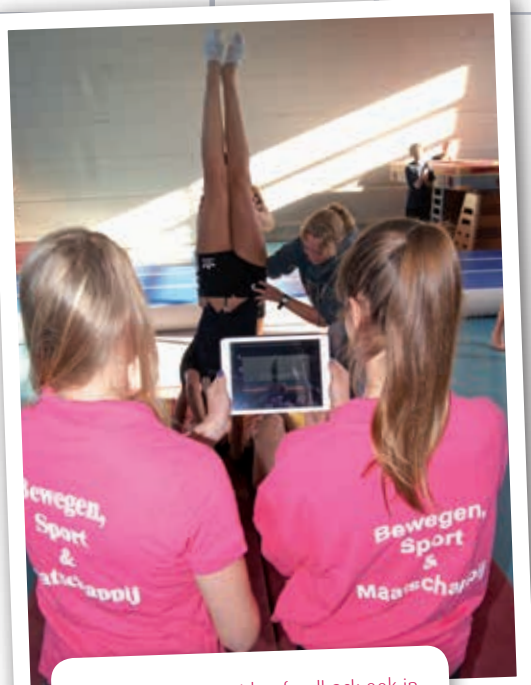
lingen worden meer uitgedaagd en zijn meer probleemoplossend bezig. De actie, en dus (hopelijk) het leermoment, ligt bij hen.

Een bijkomend voordeel is, dat door deze bewuste ontwikkeling van de techniek, wellicht ook de behaalde afstand groter zal zijn. En waarom zou je dat ook niet belonen? Uiteindelijk is de maatschappij ook ingesteld op hoger, verder, harder, mooier, duurder en dergelijke. Een goed proces levert vaak ook een goed product op. Dat geldt ook voor de organisatie van een toernooi; wanneer

het proces naar het eindproduct toe goed verlopen is, is de kans dat het toernooi goed verloopt ook aanzienlijk.

Het coachen beoordelen

Het beoordelen (zowel formatief als summatief) kan met een beoordelingsformulier zoals dat hieronder afgebeeld staat. De beoordelingscriteria zijn gebaseerd op de O'Brian techniek. Bij kogelstoten kunnen leerlingen goed analyseren op basis van de beoordelingscriteria en andere observatie-instrumenten om elkaar aanwijzingen te geven. De uitgangs-

Leerlingen geven video feedback ook in andere bewegingssituaties

houding, de driepas of aanglijbeweging, de uitstoot en de coaching. Coachen is hier ook als criterium opgenomen omdat het ook bij kogelstoten goed te analyseren is en dat leerlingen er actief bij worden betrokken. Bewegingsanalyse maken met

videobeelden zou nog een aanvullend beoordelingscriterium kunnen zijn.

Uiteraard moeten leerlingen ook regelactiviteiten uitvoeren die bij atletiek gebruikelijk zijn zoals het opmeten en zorgen voor de veiligheid.

Bij kogelstoten bepaalt de techniek op basis van de beoordelingscriteria de helft van het cijfer. De andere helft wordt bepaald door het resultaat van de gestoten afstand af te lezen aan de tabel atletiekprestaties. Deze tabel wordt geadviseerd als landelijke norm te gebruiken bij BSM.

Omdat BSM een schoolexamenvak is, is en blijft deze keuze vrij voor elke school en is mede-afhankelijk van de visie van de BSM-docent op het vak. Wat je beoordeelt is ook sterk afhankelijk van wat je doel met BSM of een BSM-lesserreeks is. Maar het zou zo mooi zijn als er enige consensus zou zijn over onder andere het beoordelen, met name om de kwaliteit van het vak BSM landelijk te borgen. Ik vind

het in elk geval zeker de moeite waard om hier bewust bij stil te staan en het de aandacht te geven die het verdient. Daarbij wil ik dan ook alle BSM-docenten uitnodigen kritisch naar het eigen beoordelingssysteem te kijken en dat te bespreken tijdens BSM-netwerkbijeenkomsten, studiedagen of gewoon met je directe collega in de docentenkamer op je eigen school.

Veel plezier en wordt vervolgd!

Dennis Witsiers is docent Beweging Agogische Wetenschappen bij Fontys Sporthogeschool

Bronnenlijst

- Anthoni, K., W. van de Kamp, E. Schrik, E. Swinkels, R. Veldboer, D. Witsiers (2010). *BSM Toetsvoordbeelden*, Enschede: SLO.
- Standaert, R., Troch, F., Peeters, I. & Piedfort, S. (2006). *Leren en onderwijzen*. Inleiding tot de algemene didactiek. Leuven: acco.

Foto's: Dennis Witsiers

BSM beoordeling kogelstoten met driepas staptechniek (atletiek)

Naam: _____ Observatie door: 1) _____ 2) _____ 3) _____ 4) _____

Beoordelingscriteria	onvoldoende (tot 5,5)	voldoende (5,5 - 7,0)	goed (7,0 - 8,5)	Uitstekend (8,5 -10)
1 Uitgangshouding bij de driepas stap-techniek	Houdt de kogel in de volle hand; de kogel ligt niet rustig tegen de hals; de elleboog wijst naar beneden en is niet opgetild; de voeten staan in zijwaartse richting.	Houdt de kogel vast op de middelste vingers; de kogel blijft tegen de hals; de elleboog wijst schuin omhoog; voeten staan recht achterwaarts in de werpriching.	Houdt de kogel vast op de middelste vingers; de kogel blijft zo lang mogelijk tegen de hals; de elleboog wijst schuin omhoog; staat voorover gebogen; voeten staan recht achterwaarts in de werpriching; andere arm wijst naar de grond.	Houdt de kogel vast op de middelste vingers; de kogel blijft zo lang mogelijk tegen de hals; de elleboog wijst schuin omhoog; staat zover voorover gebogen dat de achterste voet loskomt; andere arm wijst naar de grond.
2 Stapbeweging/glijbeweging	Maakt een langzame stapbeweging; maakt te grote passen; draait te snel open tijdens de stapbeweging.	Maakt een stapbeweging met links-rechts-links in de werpriching (rechtshandige).	Maakt de snelle en vloeiende stapbeweging li-re-li in de werpriching; draait pas bij de laatste stapbeweging open.	Maakt de snelle stapbeweging zo snel en vloeiend dat een begin gemaakt wordt met de aanglijbeweging (O'Brien techniek).
3 Uitgangshouding van de standstoot	Staat in opengedraaid op moment van stoten; houdt het lichaam rechtop; houdt de elleboog dicht tegen het lichaam aan.	Staat met het lichaamsgewicht op het achterste been (re); plaatst de rechtersnel opengedraaid; houdt het bovenlichaam licht voorovergebogen; houdt de elleboog van het lichaam af.	Staat met het lichaamsgewicht op het achterste been (re); plaatst de rechtersnel opengedraaid; houdt het bovenlichaam licht voorovergebogen; houdt de elleboog van het lichaam af.	Staat met het lichaamsgewicht op het achterste been (re); plaatst de rechtersnel opengedraaid; houdt het bovenlichaam licht voorovergebogen; houdt de elleboog van het lichaam af.
4 Uitstoot	Stoot alleen met de arm; de uitstoot mist versnelling; maakt een worp doordat de elleboog laag blijft.	Draait uit in de volgorde benen, romp, arm en ten slotte de hand waarmee de kogel wordt weg gestoten.	Draait uit in de volgorde heup, knie, voet, romp, schouder, arm en ten slotte de hand waarmee de kogel versnellend wordt weg gestoten.	Draait uit in de volgorde heup, knie, voet, romp, schouder, arm en ten slotte de hand waarmee de kogel explosief wordt weg gestoten.
5 Coaching	Is vooral met zijn/haar eigen bewegingsverloop bezig; is moeilijk te coachen.	Kan met gerichte instructie analytisch naar het bewegingsverloop van een medeleerling kijken en een daar een aanwijzing op geven.	Kan met gerichte instructie meer analytisch naar het bewegingsverloop van een medeleerling kijken en een daar een aanwijzing op geven.	Kan analytisch naar het bewegingsverloop van een medeleerling kijken en daar een passende aanwijzing en een passend voorbeeld bij geven.

Handleiding korfballessen op basisscholen (2)

Groep 3 tot en met 8

Korfbal is een veelzijdige sport: je leert aanvallen, verdedigen en er komt veel tactiek en techniek bij kijken. Het is ook de enige teamsport ter wereld waarbij mannen en vrouwen samen in een team spelen. In het voor- en najaar wordt er buiten gekorfbald en in de winter in de sporthal. In een vorig artikel (LO 3) zijn drie korfbal lessen uitgewerkt voor groep 1 en 2. In deze handleiding zijn groep 3 tot en met 8 aan de beurt. Er zullen verschillende spelvormen worden aangeboden, die uiteindelijk zullen worden uitgebouwd naar wedstrijdje korfbal in verschillende vormen.

Door: Francine Buitenhuis

Korfbal is veel meer dan alleen maar de bal door de korf krijgen. Er zijn veel manieren om korfbalactiviteiten aan te bieden. Niet alleen activiteiten waar een korf bij staat ontwikkelen technieken en tactieken van korfbal. Ook spelen die met vrijlopen en overgooien te maken hebben, kunnen als korfbalactiviteit worden aangeboden. Wanneer het materiaal niet optimaal is, kan er gewoon korfbal gespeeld worden.

Eerst wordt een algemene uitleg gegeven over de lessen en wat tips qua materiaal en succesbeleving. Vervolgens zijn de drie lessen uitgewerkt, waarbij een plattegrond is toegevoegd de warming-up, de kern en de afsluiting van de les. Als laatste wordt nog informatie verstrekt van korfbalvereniging SKF.

Lessen

Algemeen

Bij groep 3 tot en met 8 kunnen verschillende spelvormen van korfbal worden aangeboden. Deze spelvormen kunnen worden uitgebouwd naar verschillende wedstrijdvormen, waarbij kleine teams worden gemaakt. Bij een wedstrijdje waarbij twee tegen twee wordt gespeeld (eventueel met kameleon: speler die bij de aanvallende partij hoort), krijgen de leerlingen de meeste balcontacten. Als er vanwege weinig veldjes of materiaal veel leer-

lingen aan de kant moeten zitten, kunnen er wedstrijdjes van drie tegen drie of vier tegen vier worden gespeeld.

In de handleiding wordt steeds gewerkt met een warming-up, daarna drie spellen als kern en als laatste een afsluitend spel, dit kan ook een wedstrijdje zijn. De kern kan in drie vakken worden gedaan, in elk vak een ander spel uitgezet. Deze drie vakken zijn in de eerste twee lessen als volgt ingedeeld: in vak een wordt een schotspel gedaan, in vak twee een samenwerkingsspel en in vak drie een algemeen spel (bijvoorbeeld een tikspel). Dit kunnen de leerlingen dan ongeveer tien minuten spelen, waarna ze doordraaien naar het volgende vak/spel. Bij de laatste les wordt een toernooitje '4korfbal' gespeeld.

Bij de spelvormen is het handig om veel ballen te gebruiken, zodat de leerlingen veel bezig zijn. Behalve een 'gebrek' aan ballen, zijn er ook niet altijd genoeg korven

aanwezig. In dat geval kunnen ook baskets worden gebruikt voor dezelfde functie. Probeer de succesbeleving zo groot mogelijk te maken. Het is leuk om te scoren, dus moeten de doelen zo groot mogelijk zijn.

Omdat scoren zo leuk is, vinden kinderen het ook fijn om dit aan anderen te kunnen laten zien. Maak de punten dus zoveel mogelijk visueel: geef ze een lintje, een pit-tenzakje, een pilon, et cetera.

Les 1

Warming up

Iedereen heeft een bal. Docent met gezicht naar de kinderen toe.

Er worden verschillende trucs gedaan met de bal:

- bal op het hoofd
- bal op de neus
- bal om de kuit heen (benen bij elkaar)
- bal tussen benen door (benen uit elkaar, achtje maken om benen heen)
- bal stuiteren, rondje draaien en vangen
- bal in de lucht gooien en klappen
- bal over je hoofd heen gooien en achter je rug weer vangen
- twee ballen op elkaar laten balanceren.

Kern

- 1 **Pilonnenroof:** er zijn drie wachters, één rebounder, één schutter. De schutter (één van de wachters) probeert te scoren, dan mag er namelijk een pilon bij de andere korf weg geroofd worden. De rebounder probeert de bal zo snel mogelijk naar de volgende schutter te gooien. Er wordt op twee meter vanaf de korf gestart met schieten. Na elk schot wordt er gewisseld van functie, schutter wordt rebounder, rebounder wordt achterste wachter, enzovoort. Liggen alle pilonnen bij jouw korf, dan heb je gewonnen. Wanneer er meerdere korven beschikbaar zijn, kunnen er meerdere situaties gemaakt worden.
Differentiatie: moeilijker maken kan door de afstand van de korf te vergroten of de korf hoger te zetten. Makkelijker maken kan door de afstand te verkleinen of de korf lager te zetten.
- 2 **Tienbal:** vijf aanvallers, drie verdedigers. Wanneer er tien keer overgespeeld is zonder dat de bal gevallen/onderschept is, heeft dat groepje een punt. Niet lopen met de bal, minstens twee meter gooien. Er moet bij de verdediger altijd ruimte tussen de bal en de

handen van de verdediger blijven als iemand anders de bal heeft. Aanvallen staat centraal, plekje opzoeken zodat verdediger er niet tussen kan staan.

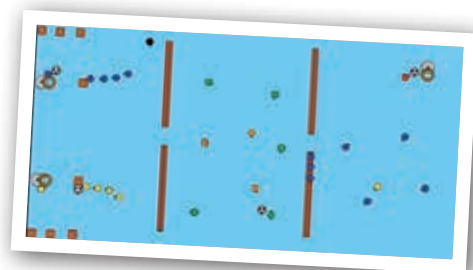
Differentiatie: moeilijker maken voor de aanvallende partij kan door het veld te verkleinen. Makkelijker maken voor de aanvallende partij kan door het veld te vergroten. Er kunnen ook meer verdedigers worden aangewezen, zodat er vier tegen vier gespeeld wordt.

- 3 **Jagerbal met bevrijder:** er staat een korf met een bevrijder (met bal) er naast. De jager probeert in één minuut zoveel mogelijk kinderen af te gooien. Wanneer een leerling is afgegooid, moet hij of zij op de bank zitten. De bevrijder probeert door te scoren de voorste van de bank te bevrijden. De jager mag niet lopen met de bal.

Differentiatie: moeilijker maken voor de jager kan door het veld groter te maken, makkelijker maken voor de jager kan door het veld kleiner te maken.

Afsluiting

Fopbal. De leerlingen staan in een rondje met de handen op de rug. De docent staat in het midden van het rondje. Hij/zij gooit in willekeurige volgorde de bal naar de leerlingen, die proberen hem te vangen en terug te gooien. Wanneer de bal niet gevangen is gaat de leerling zitten. Wanneer de handen van rug af worden gehaald terwijl er niet gegooid wordt (fopbal), moet de leerling ook zitten. Wie het langst over blijft mag de nieuwe fopper zijn.
Differentiatie: moeilijker maken voor de fopper kan door de afstand tussen de fopper en leerlingen te vergroten. Makkelijker maken voor de fopper kan door de afstand tussen de fopper en leerlingen te verkleinen.

Contact:

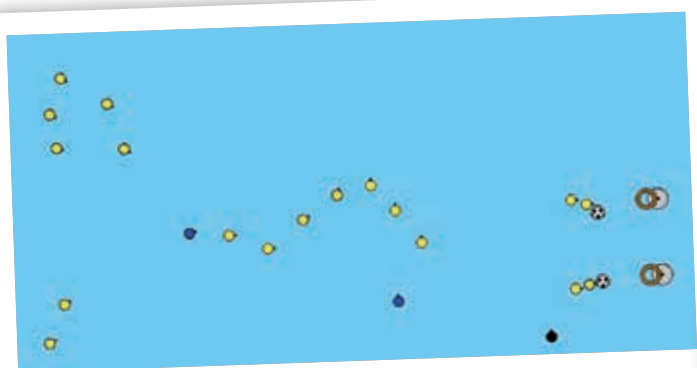
francine_003@hotmail.com

Les 2

Warming up

Tikkertje. Er zijn twee tikkers, ben je getikt, dan ga je naar één van de twee korven. Als je aan de beurt bent schiet je één keer. Als je gescoord hebt mag je weer mee doen.

Differentiatie: makkelijker maken voor de tikker kan door het veld kleiner te maken of door meer tikkers aan te wijzen. Moeilijker maken voor de tikker kan door het veld groter maken of door minder tikkers aan te wijzen.

Kern

- 1 *Reis om de wereld:* er worden schotposities (landennamen) rondom de korf gecreëerd met pilonnen. Alle kinderen hebben een bal. Iedereen begint bij land (pilon) 1, wanneer er gescoord is bij dat land, dan mag die leerling een land verder. In totaal zijn er zeven landen. Wie maakt als eerste een wereldreis? Liefst twee situaties in dit vak, dus twee korven.

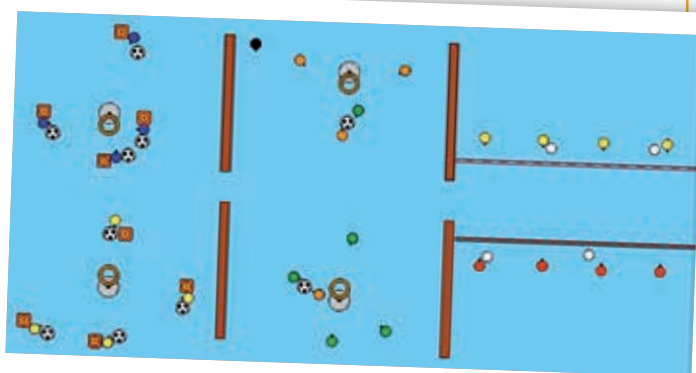
Differentiatie: moeilijker maken kan door de afstand te vergroten. Makkelijker maken kan door de afstand te verkleinen.

- 2 *Doelen onder spanning:* vier of vijf kinderen, en een korf op een half veldje (twee veldjes). Er wordt overgegooid door vier aanvallers. Er is een verdediger. Als er geen verdediger bij staat mag er geschoten worden. Er moet bij de verdediger altijd ruimte tussen de bal en de handen van de verdediger blijven als iemand anders de bal heeft.

Differentiatie: moeilijker maken voor de aanvallende partij door minder aanvallers en meer verdedigers.

- 3 *Straatbal:* in het vak is een straat aangegeven door twee lijnen, een meter uit elkaar, dwars op het vak. Tweetallen gaan over gooien/stuiteren: aan allebei de kanten van de straat staat iemand van het tweetal. Er wordt in de straat gestuiterd, de ander probeert te vangen. Welk tweetal heeft als eerste tien keer overgegooid zonder dat de bal gevallen is bij het vangen?

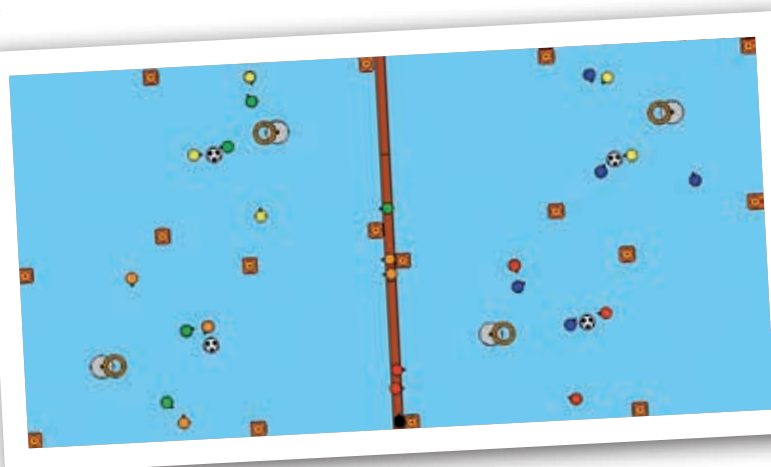
Differentiatie: wedstrijdje. Vier/vijf kinderen aan allebei de kanten van de straat. Bal moet met stuit in het andere vak komen. Wanneer de bal valt, gebeurt er niets. Wordt de bal gevangen, dan heeft de ontvangende partij een punt. Kinderen mogen met de bal naar de straat lopen.

Afsluiting

- 4 *Korfbal:* er wordt op vier halve volleybal velden gespeeld, één korf per vak, met recht van aanval. Recht van aanval kan bij alle vier de lijnen van het veld gehaald worden. Er wordt twee tegen twee met kameleon gespeeld. Het aanvallende team probeert te scoren op korf van andere partij, de verdedigende partij probeert de bal te onderscheppen en recht van aanval te halen. Er mag niet worden gelopen met de bal, geen lichamelijk contact, bal niet uit handen pakken.

Differentiatie: moeilijker maken voor de aanvallende partij kan door zonder kameleon te spelen.

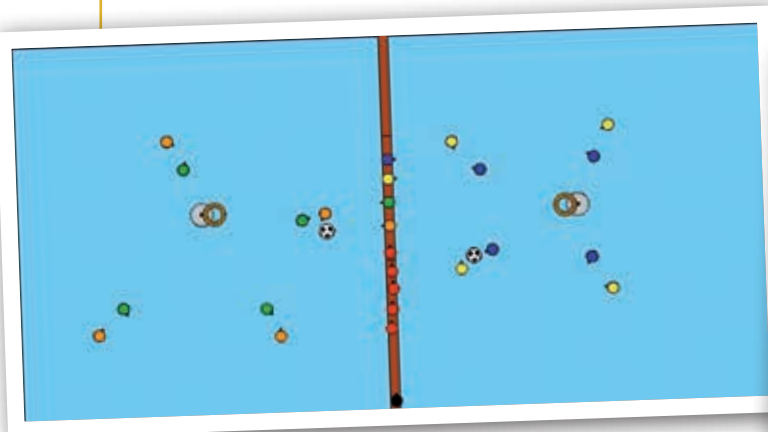
Les 3

Kern

Toernooi 4korfbal: twee halve volleybalvelden, één korf per vak, met recht van aanval. Recht van aanval kan bij alle vier de lijnen van het veld gehaald worden. Er wordt vier tegen vier gespeeld. Het aanvallende team probeert te scoren op korf van andere partij, de verdedigende partij probeert de bal te onderscheppen en recht van aanval te halen. Er mag niet worden gelopen met de bal, geen lichamelijk contact, bal niet uit handen pakken.

Afsluiting

Kampioentje op drie verschillende korven (groep wordt in drieën gedeeld). De leerlingen staan in een rij voor de korf. De eerste leerling probeert te scoren, en gaat net zolang door tot het gelukt is. Er wordt steeds geschoten vanaf de plek waar de leerling de bal vangt. Als de eerste één keer heeft geschoten mag de tweede ook gaan schieten met een eigen bal. Als de eerste als eerste heeft gescoord, geeft hij/zij de bal aan de derde leerling en sluit zelf achteraan. Als de tweede eerder heeft gescoord dan de eerste, dan is de eerste af en worden allebei de ballen afgegeven aan de volgende leerlingen.

Enthousiast

Korfbalvereniging SKF is een van de grootste sportverenigingen in Veenendaal. Toch wordt hier korfbal op basisscholen nog niet zo veel aangeboden. Mochten er op de scholen in Veenendaal leerlingen zijn die na het volgen van de korfbal lessen enthousiast zijn geworden voor de sport, dan kunnen zij drie gratis trainingen

volgen bij SKF. Daarvoor moeten zij een mailtje sturen met hun naam en leeftijd naar nieuwelieden@skfkorfbal.nl. Wellicht zijn er voor leerlingen van scholen elders in het land ook contacten te leggen tussen scholen en de plaatselijke korfbalvereniging waarbij dergelijke afspraken gemaakt kunnen worden.

Francine Buitenhuis is combinatie functionaris bij SKF korfbal, uitgeleend door Sportservice Veenendaal.

Voor vragen of extra materiaal voor korfbal lessen kan er een e-mail gestuurd worden naar francine_003@hotmail.com.

Foto's: Francine Buitenhuis ◀

Contactgegevens SKF

Via internet: www.skfkorfbal.nl
E-mail: skf.veenendaal@knkv.nl
Telefoon: 0318 525 749

KanJam

‘Plezier, ontspanning, uitdaging en teamwork in één nieuw spel’

KanJam is een frisbee spel wat is over komen waaien uit Amerika. Een twee tegen twee spel waarbij werpen en teamwork samen komen in een uitdagend spel voor in je gymles. In dit artikel lees je het ontstaan van het spel, de belangrijkste regels en hoe we dit toepasbaar kunnen maken in het bewegingsonderwijs.

Door: Robbin Beukhof

De ontwikkeling van KanJam

KanJam is ontstaan in de jaren '80 door twee schoolvrienden Charles Sciandra en Paul Swisher uit Buffalo, New York. Oorspronkelijk heette het spel Trash Can Frisbee. Het werd in die tijd vooral lokaal gespeeld. Sciandra en Swisher richtte midden jaren '90 een bedrijf op en vroegen een patent aan. Dit kwam er niet omdat het teveel overeenkomsten had met het spel Tiddlywinks. Na jaren van obstakels en ontwikkeling werd het in 2005 officieel op de markt gebracht als KanJam.

De verkoop richtte zich vooral op scholen in de buurt van North Tonawanda, de plek waar Swisher werkte als docent wetenschappen. In 2006 verkocht Swisher zijn deel aan Mitchel Rubin. Sciandra and Rubin reorganiseerde het bedrijf en veranderde de naam in KanJam LCC, een bedrijf dat zich meer ging richten op de omzet en klantvriendelijkheid. Na deze belangrijke verandering groeide het bedrijf en verkocht het in 2007 ruim 14.000 KanJam spellen. Het spel kreeg steeds meer bekend-

heid en wordt nu gespeeld in alle staten van Amerika, Canada, de Cariben, Australië, Nieuw Zeeland en in grote delen van Europa.

Het spel

Het spel wordt gespeeld met twee plastic tonnen die 50 feet (circa 15 meter) uit elkaar staan en een disc (de frisbee). Een toss of vergelijkbare methode kan worden gebruikt om te bepalen welk team als eerste gooit. Elk team heeft hetzelfde aantal rondes, vergelijkbaar met innings in honkbal. De spelers van hetzelfde team staan bij de tegenovergestelde doelen en zijn achtereenvolgens werper en ontvanger. De werper gooit de disc en indien nodig helpt de ontvanger door de disc tegen de zijkant, of in het doel te slaan. De disc mag de grond niet raken en mag slecht eenmaal geraakt worden door de ontvanger.

Vervolgens zijn de rollen omgedraaid. Na zowel werper als ontvanger te zijn geweest is de beurt voorbij en wordt de KanJam disc overhandigd

aan de tegenpartij voor hun beurt. Het spel gaat door zolang geen van de teams 21 punten bereikt heeft, of een 'Instant Win' gegooit heeft.

Regels

Spelers moeten bij het werpen achter de ton staan. Wanneer dit niet gebeurt worden geen punten toegekend.

Wanneer de disc eerst de grond en dan de ton raakt worden geen punten toegekend.

Wanneer de ontvanger de disc vangt, draagt of meerdere malen aanraakt worden geen punten toegekend.

Wanneer een teamlid het andere team opzettelijk hindert, worden drie punten toegekend aan het team dat aan de beurt is tenzij deze op 19 of 20 punten staan. Dan worden respectievelijk twee en één punten toegekend.

Om te winnen moet een team precies 21 punten scoren. Wanneer een team over de 21 punten gaat worden alle gescoorde punten van het huidige puntentotaal afgetrokken. Bijvoorbeeld team A heeft 19 punten en scoort een bucket (drie punten). Omdat men op 22 punten zou komen is het teveel en worden alle 3 punten van het totaal afgetrokken, waardoor team A nu $19 - 3 = 16$ punten heeft.

Elk team heeft hetzelfde aantal beurten, tenzij een 'Instant Win' gegooit wordt. Wie het eerste aan de beurt is wordt tijdens de toss bepaald. Het team dat als laatste aan de beurt is heeft 'The Hammer' (de laatste worp), wat over het algemeen als groot voordeel gezien wordt. In het geval van een gelijkspel wordt een verlenging gespeeld. Beide teams spelen één volledige beurt (dus zowel werper als ontvanger). Het team met de meeste punten heeft gewonnen. Als het nog steeds gelijk is herhaalt de verlenging zich, net zo lang totdat er een winnaar is.

Punten scoren

Dinger 1 punt: de ontvanger verandert de KanJam disc van richting en deze komt tegen de zijkant of bovenkant van de Kan.

Deuce 2 punten: directe treffer, zonder hulp van de ontvanger gooit de werper de KanJam disc direct tegen de Kan. In het zeldzame geval dat de KanJam disc door de 'brievenbus' gegooit wordt, maar er weer uitvliegt, telt deze voor twee punten.

Bucket 3 punten: Slam Dunk, de ontvanger verandert de KanJam disc van richting waardoor deze via de bovenkant, of door de brievenbus in de Kan komt.

Instant Win: directe treffer, zonder hulp van de ontvanger gooit de werper de KanJam disc in de brievenbus, of via de bovenkant in de kan. Bij een 'Instant Win' is het spel altijd direct afgelopen (ondanks het feit dat het aantal beurten nog niet gelijk is).

KanJam in het LO-curriculum

KanJam past goed binnen het curriculum omdat het meerdere aspecten kenmerkt. Denk hierbij aan werpen en mikken, maar ook samenspel komt ruim aan bod. Verder biedt het spel ontspanning maar tegelijkertijd competitie. Sta je als team ver achter, dan heb je altijd de mogelijkheid het spel te winnen door een 'Instant Win' te gooien, daardoor blijft het spel spannend tot op het eind. Het spel verbetert de coördinatie en zorgt voor een gezonde competitie zonder fysiek contact. Het spel is vernieuwend en anders dan andere spellen. Het kan zowel binnen als buiten goed gespeeld worden. Per niveau is het makkelijk aan te passen door te spelen met de afstand tussen de twee tonnen.

Via de appstore is er zowel voor Iphone als Android een app te downloaden. Met deze app heb je altijd de regels bij de hand en kunnen de scores eenvoudig bijgehouden worden door de leerlingen zelf.

Via de officiële KanJam site is een flyer te downloaden om als aankondiging te gebruiken voor bijvoorbeeld een toernooi binnen school. Op het Rembrandt College zijn we begonnen met een interne competitie waarvoor zowel docenten teams als leerlingen teams zich kunnen inschrijven. In pauzes of na school tijd worden de wedstrijden gespeeld.

Meer informatie

Heb je interesse om het spel beter te leren kennen, wil je meer informatie over de sport kanjam, kijk dan eens op www.kanjam.com of kijk eens naar het volgende filmpje via youtube: www.youtube.com/watch?v=jWsB3YFG4hE

De foto's zijn gehaald van de site kanjam.com

Robbin Beukhof is docent lichamelijke opvoeding op het Rembrandt College in Veenendaal, een school voor vmbo-t, havo en vwo.

Advertentie

SNOWBREAKS.NL
BY ROCKS n RIVERS

"Je gaat met leerlingen op pad en kunt er voor de volle 100% op vertrouwen dat de reis veilig en goed georganiseerd is."

Outdoor Sportdagen

Survivalkampen

Bergsportkampen

Wintersportkampen

"De samenwerking tussen Rocks n Rivers, leerlingen en docenten verliep fantastisch."

ROCKS n RIVERS
OUTDOOR & EVENEMENTEN

www.snowbreaks.nl | www.rocksn-rivers.nl

Contact:

R.Beukhof@rembrandt-college.nl

Een kijkje in de gymzaal van *Ralph Strijland*

Ralph Strijland (1965) is vanaf 1987 ben werkzaam in de sport. Begonnen als militair sportinstructeur bij het ministerie van defensie en staat vanaf 2002 fulltime voor de klas als docent lichamelijke opvoeding. Sinds 2005 is hij werkzaam op Het Stedelijk Lyceum locatie Zuid. Hij doet dit 27 lesuren van 45 minuten. De school is een openbare scholengemeenschap met een breed instroompunt (vmbo b/k/t, havo, vwo) en een bovenbouw havo en vwo.

Door: Maarten Massink

Welke opleiding heb je gedaan?

CIOs (Sittard) – ALO (Tilburg) - Master of Sports (Eindhoven). De beweegreden om deze opleiding te gaan doen waren interesse en persoonlijke ontwikkeling.

Iedere opleiding zorgt er voor dat je voor jezelf meerdere mogelijkheden creëert op de arbeidsmarkt. De opleiding 'Master of Sports' heeft me daadwerkelijk met een andere blik naar het vak laten kijken.

Heb je andere taken binnen school?

Algemeen: Mentor 4vwo, vakspecifiek: lyceum breed vaksectievoorzitter, vaksectievoorzitter

Hoe zou je jezelf typeren als leraar?

Ik zie mezelf als een leergierige en bevoegde docent die zoekt naar mogelijkheden om 'nieuwe inzichten' te implementeren in het bewegingsonderwijs waarbij de leerling centraal staat. Ik ben met name gedreven om het vak LO op een zo goed mogelijke manier te positioneren binnen de huidige organisatie.

Visie op het vak

Hoe kijk je terug op de tijd dat je lesgeeft?

Ik kijk met veel plezier terug op de tijd dat ik lesgeef. Het onderwijs is een organisatie die constant in beweging is en zoals het er nu uitziet altijd in beweging zal blijven. Scholen zijn meer bedrijfsmatig georganiseerd geraakt en er heeft een schaalvergroting plaatsgevonden.

De masteropleiding 'Master of Sports' heeft ertoe geleid dat mijn visie op het bewegingsonderwijs is veranderd. Zo heb ik een andere

kijk gekregen op het motorisch leren, op de taak van de vaksectie LO en op de motivatie van leerlingen bij het vak lichamelijke opvoeding. Vóór mijn studie stond het motorisch leren voornamelijk in het teken van direct leren (leren via nauwkeurige aanwijzingen over hoe te bewegen). Door mijn studie ben ik me veel bewuster van het indirect leren (zelf ontdekkend leren zonder veel expliciete informatie). In de toekomstvisie 'Human movement and sports 2028' (Brouwer e.a., 2011, p. 39) staat als voornaamste uitgangspunt dat jeugdigen op school, steeds vanuit een pedagogisch perspectief, (meer) bekwaam raken voor deelname aan sport en bewegingssituaties, als onderdeel van een gezonde en actieve leefstijl. Dit betekent dat we (vakgroep LO) de leerlingen autonoom gemotiveerd moeten proberen te krijgen zodat ze zonder de controle van een docent of van een beoordeling toch gemotiveerd blijven. Om hier meer inzicht in te krijgen is het aan te bevelen om te lezen over de zelfdeterminatie theorie van Deci en Ryan (2000). Deze nieuwe inzichten hebben direct consequenties voor het beoordelen van de prestaties van de leerlingen bij het vak LO en de rapportage daarvan.

Het topic van dit nummer is beoordelen. Hoe denk jij over beoordeling?

Het beoordelen binnen ons vak is een discussie van alle dag. In het algemeen vormen deelname, kennis en het niveau van de motorische vaardigheid en inzet, attitude, gedrag en fysieke gesteldheid het cijfer voor lichamelijke opvoeding. In een goede beoordelingssystematiek is naast summatieve toetsing ook aandacht

voor formatieve toetsing. Het is niet duidelijk in hoeverre hier binnen LO in het voortgezet onderwijs gebruik van wordt gemaakt. Mijn masterpiece (zie topic) richtte zich op de vraag of de rapportage van de beoordeling voor LO meetelt voor de determinatie in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Ons onderwijsstelsel is op cognitief niveau ingedeeld. Zo zitten leerlingen die op de havo zitten allemaal binnen een bepaalde bandbreedte qua cognitie. Voor LO is daar geen sprake van. Binnen de havo vind je leerlingen die motorisch zeer begaafd zijn tot leerlingen die een motorische achterstand hebben. Zoals aangegeven is het cijfer voor LO vaak een samengesteld cijfer. De vraag is of je inzet, attitude en gedrag kunt middelen met motorische vaardigheden. Van iedere leerling mag je verwachten dat ze zich inzetten, de juiste kleding aan hebben en dat ze zich fatsoenlijk gedragen naar de docent en naar de medeleerlingen, maar mag je ook verwachten dat ze allemaal binnen een bepaalde bandbreedte scoren op het gebied van motorische vaardigheden?

Leerlingen mogen best geconfronteerd worden met het niveau waarop ze acteren (voor zover ze dat nog niet weten) maar moet daar een beoordeling aan vastzitten?

Hoe heeft het vak zich in die tijd ontwikkeld bij jou in de les/in jouw lesgeven?

Tot voor kort telde de beoordeling voor het vak LO op de school waar ik werkzaam ben mee voor de determinatie. Dit hield in dat je op grond van LO al dan niet kon op- of afstro-

In het witte shirt Ralph Strijland

kunnen vertrouwen op mijn deskundigheid. Als docent probeer ik benaderbaar te zijn voor alle leerlingen.

Gebruik je naslagwerken (tijdschriften, boeken, internetsites) voor je lessen?

De vakliteratuur waarop we als sectie geabonneerd zijn is 'Sportgericht'. Daarnaast lees ik het vakblad van de KVLO. Tijdens en na mijn studie heb ik veel wetenschappelijke literatuur en boeken gelezen op het gebied van bewegen, bewegen gerelateerd aan gezondheid, onderwijs en bewegen, motorisch leren, sportsociologie, sportpsychologie en motivatie.

Het vak binnen de school

Welke plaats heeft LO bij jullie op school?

We zijn de sportiefste school van Nederland geweest, we waren een sportactieve school, we zijn een LOOT-school, we hebben een sportstroom en we bieden BSM aan. Er ligt een plan om te profileren op het gebied van sport en bewegen.

Welke naschoolse activiteiten doen jullie met/voor de leerlingen?

Ski- en snowboardkamp met de BSM-klassen. Zeilkamp met de tweede klassen. Sneeuw dag met de tweede klassen.

De toekomst

Hoe zie jij de toekomst voor jezelf in dit vak?

Ik hoop mijn kennis en ervaring in praktijk te kunnen blijven brengen en daarmee een meerwaarde te zijn voor het vak Lichamelijke Opvoeding. Op mijn school ligt mijn uitdaging in het ontwikkelen van de profilering sportief.

Hoe zie jij de toekomst voor het vak?

Een gezonde en actieve leefstijl sluit aan bij de huidige maatschappelijke discussies. Het vak LO zal hierdoor zeker een rol van betekenis blijven spelen.

Heb je een boodschap die je wilt meegeven aan de leerlingen, ...de school, ...de vakwereld?

Tijdens mijn studie heb ik vaak gedacht: dit college zou iedere docent LO moeten volgen. Ik heb geleerd om met een andere bril op naar het vak 'docent lichamelijke opvoeding' te kijken. Als docent LO heb je de morele plicht om jezelf bij te scholen op jouw vakgebied. Nu er een masteropleiding is die aansluit op ons vakgebied (Master of Sports) geeft het een meerwaarde om deze te volgen. ◀

men naar een naast hoger of lager niveau. Na de wijze van beoordelen binnen de vaksectie en binnen de schoolleiding bespreekbaar te hebben gemaakt, is deze regeling veranderd. Het cijfer voor LO telt nog wel mee voor de overgang maar niet meer voor de determinatie.

Wat wil je leerlingen vooral meegeven die les van je hebben gehad?

Dat er voor iedere leerling een vorm van bewegen is die hij/zij leuk vindt en dat ze zich bewust zijn wat bewegen voor een gezonde en actieve leefstijl kan betekenen

De praktijk

Wat is voor jouw leerlingen een favoriete activiteit?

Volgens het vierveldenmodel van Stegeman e.a. (2011) vindt er een verschuiving plaats van formele naar informele en van traditionele naar vernieuwende sporten.

Je zou kunnen zeggen dat het merendeel van de leerlingen spel als leuk ervaart, maar dit is sterk afhankelijk van het individu en van de groepssamenstelling waarin het individu kan sporten. Ik ben er van overtuigd dat leerlingen baat hebben bij een beweegsituatie waarin leerlingen een bepaalde mate van autonomie ervaren, waarin leerlingen op hun eigen niveau kunnen bewegen en waarbij de relatie met de docent prettig is.

Wat is voor jou een favoriete activiteit?

Als docent ben je de professional die het beleid zo deskundig mogelijk uitvoert. Dit houdt in dat je de kerndoelen en eindtermen respecteert en de lessen daar zo goed mogelijk op aanpast. Je probeert daarbij aan te sluiten bij de beleavingswereld van de leerlingen.

Wat is voor jou belangrijk in de omgang met leerlingen en hoe draag je dit uit in je lesgeven?

Leerlingen moeten zich veilig voelen en moeten

Contact:

rstrijland@hetstedelijk.nl

Krachtig (terugslag) spelonderwijs (1)

Beleving en beweegkansen voor iedereen (met volleybal en badminton als vergezicht)

Terugslagspelen als volleybal, badminton of tafeltennis zijn erg populair. Op de camping, het schoolplein, het veldje in de wijk of op het strand zien we, ondanks het feit dat deze spelen zeer complex zijn, kinderen samen een spelletje spelen. Hoe leren kinderen eigenlijk een terugslagspel spelen? Wat zijn de overeenkomsten binnen de terugslagspelen en hoe kunnen we deze complexe activiteiten op maat en effectief aanbieden?

Door: Frank de Kok en Enrico Zondag

Door een spelvorm aan te bieden waar de essentie van het spel (speluitdagingen) duidelijk wordt en die voor de leerling net haalbaar is, is de kans op beleving het grootste. Van daaruit moet de leerling allereerst het spel tactisch leren spelen ('wat moet ik wanneer doen?') om vervolgens technische keuzes te leren maken ('hoe moet ik dat doen?').

Het gaat er bij alle terugslagspelen om dat je al (samen)spelend een punt probeert te scoren door de bal of shuttle over het net in het speelgebied van de tegenstander op de grond te spelen. De tegenstander probeert dat te voorkomen. Maar je kunt natuurlijk ook met elkaar spelen om de langste rally. Dit noemen wij het spelidee.

Inleiding

Wanneer we volleybal spelen op school, zien we leerlingen vaak stil staan, de rally's zijn kort en de betrokkenheid is laag. Bij badminton spelen leerlingen alleen maar over en bij tafeltennis vinden leerlingen het juist moeilijk om een rally in stand te houden. De beleving is beperkt.

Maar spelen betekent beleven. Beleving die tot stand komt doordat we onze leerlingen voldoende beweegkansen geven én leren succesvol deel te nemen aan het spel. Succesvolle deelname die wordt bepaald doordat we onze leerlingen leren adequate oplossingen te vinden (tactisch inzicht) voor de speluitdagingen die zich binnen het spel voordoen. Door krachtig spelonderwijs kunnen we ze dat leren.

Het doel van dit krachtig (terugslag)spelonderwijs is om 'leerlingen vanuit een pedagogische perspectief (meervoudig) spelbekwaam te maken en tevens te enthousiasmeren voor een blijvende deelname aan spel(sport)situaties, als onderdeel van een gezonde en actieve leefstijl.' (Brouwer, B., Aldershof, A., Bax, H., Berkel, M. van., Dokkum, G. van., Mulder, M.J. 2011). Spelonderwijs is voor ons krachtig indien door middel van bewust, planmatig en doelgericht handelen voldoende optimale spe(e)l- en belevingservaringen voor iedere deelnemer ontstaan. Het aanleren van spelsport specifieke technische vaardigheden staat daarmee dus niet centraal!

Spel- en spelergerichte benadering van spelonderwijs

Vanuit onze visie hanteren wij een spel- en spelgecentreerde benaderingswijze, waarbij aansluiting en verantwoording wordt gezocht bij actuele opvattingen over sociaal constructivistisch leren, motivatie en motorisch leren. Een visie op spelonderwijs die zich richt op het beter en enthousiaster leren deelnemen aan spelactiviteiten, door:

- 1 leerlingen te plaatsen in betekenisvolle spelsituaties, waarbij onder betekenisvol wordt verstaan dat de belangrijkste speluitdaging van de activiteit de aanleiding vormt en centraal staat bij de invulling van het spelonderwijs
- 2 het ontwikkelen van spelinzicht, het tactisch leren bij leerlingen centraal te stellen en dit bij aanvang van het leerproces boven het aanleren van specifieke technieken te plaatsen (Thorpe, R., Bunker, D., Almond, L., 1986)
- 3 de inbreng van en de samenwerking tussen leerlingen te stimuleren, te respecteren en te waarderen (zinvol deelnemen)
- 4 spelactiviteiten zodanig aan te passen dat de kenmerkende speluitdagingen behouden blijven, maar de betrokkenheid en succeservaringen van iedere leerling geoptimaliseerd worden.

Vanuit deze benaderingswijze van spel(sport)-onderwijs worden technieken gezien als middel om spelproblemen die zich voordoen in spelsituaties op te lossen. Zie hiervoor ook de artikelen serie 'Met zijn allen aan (de) slag' van Gwen Weeldenburg en Bart Neutkens in LO 3, 4 en 5 (2012). Het vermogen om deze spelproblemen op te lossen is sterk afhankelijk van het inzicht van de speler in het spel. Het conceptueel begrijpen van het spel stelt de speler in staat tijdens het spel de juiste spelkeuzes te maken. De nadruk ligt vooral op het ontwikkelen van de tactische, strategische dimensie bij de speler: 'game knowledge' en 'game understanding'.

Zeker in het bewegingsonderwijs komt deze benadering veel meer tegemoet aan het bewerkstelligen van de doelstellingen, dan de meer traditionele techniek gecentreerde benadering. Naast het feit dat deze benadering veel meer recht doet aan de beleving en het spelplezier van leerlingen,

is de kans op succesbeleving vele malen groter. Het zijn namelijk niet de geïsoleerde en daarmee betekenis- en belevingsloze technieken die centraal staan, maar juist het spel met zijn tactische speluitdagingen dat centraal staat. Door de spelvormen aan te passen en te vereenvoudigen met behoud van de authentieke context, en daarmee de eisen aan de technische bekwaamheid van de leerling te verminderen, wordt de leerling in staat gesteld succeservaringen op te doen en tactisch spelinzicht te ontwikkelen. Vooral de minder (technisch) vaardige leerling wordt hiermee een kans geboden op het opdoen van succesvolle bewegings- en belevingservaringen.

Speluitdagingen

Om succesvol te kunnen zijn binnen de terugslagspelen moet een leerling het volgende kunnen:

Aspect	Speluitdaging
Balbezit	De bal in het spel brengen
	Gericht spelen
	Scoren
Balbezit mede-speler	Veld (basis)positie verbeteren (op tijd komen)
Balbezit tegenstander	Scoren voorkomen

Om deze speluitdagingen op te kunnen lossen worden bepaalde *spelprincipes* (wat en hoe) van de leerling verwacht. Voor de terugslagspelen hebben wij de volgende principes geformuleerd.

Wanneer we uitgaan van bovengenoemde speluitdagingen, dan blijkt dat het bij alle terugslagspelen om dezelfde speluitda-

Contact:

f.dekok@fontys.nl,
e.zondag@fontys.nl

Balbezit	Kennmerkende Speluitdaging	Kern principes (besluitvormend) Met en zonder balcontact
Balbezit	1. De bal in het spel brengen	1. Zorg dat je de tegenstander en de beschikbare ruimte in het veld ziet
2. Beweg je lichaamszwaartepunt omhoog (en naar achteren)
3. Speel de bal in de beschikbare ruimte door van een gewichtsoverplaatsing van achter naar voren (en laag naar hoog)
	2. Gerichte (over) spelen (centraal opsluiven)	1. Zorg dat je de beschikbare ruimte, tegenstander en de beschikbare ruimte in het veld ziet
2. Na op het moment van spelen zit (in balans) met een laag lichaamszwaartepunt en het lichaam loodrecht op de gewichtsoverplaatsing
3. Zie de bal en speel door de bal heen door je gewicht van achter naar voren (en laag naar hoog) te verplaatsen
	3. Scoren	1. Zorg dat je de tegenstander en de beschikbare ruimte in het veld ziet
2. Speel, vanuit een dynamische balans, met het volledige loodrecht op de gewichtsoverplaatsing
3. Na het balcontact op de ruimte tussen het hoofd van de tegenstander en waar je gewicht eerst valt
Balbezit	4. Veld (basis) positie verbeteren (3) (of tot balcontact)	1. Anticipeer op de gewichtsoverplaatsing van je partner, optimaliseer van je positie in het speelveld
2. Kun op tijd ending posities, dat je in balans (achter) achter (onder) de bal gericht kan spelen (loodrecht op je richting)
3. Na actief naar voor mogelijke balcontacten, door je lichaamszwaartepunt omhoog te brengen met je gewicht op je voeten
	5. Scoren voorstellen (3) (of tot balcontact)	1. Anticipeer op de balcontact, en de meest bedreigde ruimte in de afstand tot mogelijke medespelers
2. Kun het spel een zo centraal mogelijke positie in de meest bedreigde zone (aan positie)
3. Neem een active houding aan en zorg dat je makkelijk speelsnel in ten eerste maximale tijd door het laag & achteren te spelen

gingen gaat. Het spelidee van badminton, (tafel)tennis en volleybal is immers hetzelfde, dus zijn er ook veel overeenkomsten in de succesvolle tactische oplossingen voor deze speluitdagingen. Voor de terugslagspelen dient de leerling:

- de bespeelbare ruimte te zien
- te anticiperen op de balbaan
- zich te verplaatsen naar de bedreigde zone
- ruimte/gaten in het veld van de tegenstander te benutten en
- de bal/shuttle buiten het bereik van de tegenstander te kunnen spelen.

Het conceptueel begrijpen van het spel stelt de speler in staat tijdens het spel de juiste spelkeuzes te maken ('decision making'). De leerling ontwikkelt spelinzicht en leert het spel te lezen.

Wanneer een leerling weet waar de meest bedreigde zone is bij volleybal, dan weet hij bij badminton ook waar hij zich het beste kan opstellen om scoren te voorkomen. Door de genoemde speluitdagingen in ons onderwijs centraal te zetten en te benoemen kunnen we het leereffect vergroten door transfers te leggen binnen verschillende terugslagspelen.

In het volgende artikel beschrijven we enkele praktijkvoorbeelden.

Frank de Kok en Enrico Zondag zijn opleidings- en speldocent aan Fontys Sporthogeschool in Eindhoven.

Literatuur

- Brouwer, B., Aldershof, A., Bax, H., Berkel, M. van., Dokkum, G. van., Mulder, M.J., e.a. (2011), *Human movement and sports in 2028: een blik in de toekomst van lichamelijke opvoeding / bewegingsonderwijs en sport op school*, Enschede: SLO
- Leysen, H., *What's in a game* (2004), Acco Leuven

- Thorpe, R., Bunker, D., Almond, L. (1986) *Rethinking games teaching*, Department of physical education and sports science, Loughborough.
- Weeldenburg, G., Neutkens, B. (2012), *Met zijn allen aan (de) slag'*, Lichamelijke Opvoeding (nummer 3, 4 en 5)

Foto's: Enrico Zondag

Advertentie

STILLESportzaal
Gegarandeerd de oplossing voor slechte akoestiek in sportaccommodaties

www.stille-sportzaal.nl

Inmiddels ervaren honderden LO docenten het stiller lesgeven in hun eigen gymzaal. Nu u nog! Kijk op de site voor referenties in uw regio en maak direct een afspraak met ons.

Acour Lawaaibestrijding b.v.
Tel. 040-2340888
info@acour.com

Zo **optimaal** mogelijk van begin- naar **eindniveau**

Vakdocenten, leerplanontwikkelaars en onderzoekers discussiëren al jarenlang over de ‘juiste’ manier van beoordelen in de les LO. Beoordelen we de ontwikkeling van iedere leerling op een bepaalde motorische vaardigheid, of is het beter om te kijken naar zijn of haar eindprestatie? Geven we de sterke bewegers hogere cijfers dan de minder bekwame bewegers? Of wegen we inzet ook mee? Volgens onderzoekers van het expertiseteam Talent, onderdeel van HAN Sport en Bewegen, kan het voor de motivatie van een leerling een meerwaarde hebben wanneer docenten leerlingen vooral beoordelen op hun vooruitgang in het bewegen.

Door: **Wietske Idema en Marjolein Torenbeek**

Dat betekent dat de docent het begin-niveau van de leerlingen in kaart brengt, zodat elke leerling aan een persoonlijk (zelf gekozen) einddoel kan werken. De docent beoordeelt de leerling vervolgens op de mate waarin de leerling zich ontwikkeld heeft op dit doel. Maar hoe zorg je er als docent voor dat leerlingen het proces van het begin- naar het eindniveau zo optimaal mogelijk doorlopen en hoe leer je hen invloed uitoefenen op hun eigen leerproces?

Regisseur van je eigen leerproces

Zelfregulatieve vaardigheden kunnen de leerling hierbij helpen: metacognitief, motivationeel en gedragsmatig bezig zijn met je eigen leerproces en op basis van ervaringen uit het verleden proactief doelen stellen (Zimmerman, 2002). Met andere woorden, het kunnen reflecteren, plannen, monitoren en evalueren, ondersteund met een dosis inzet en geloof in eigen kunnen.

Een hoge mate van zelfregulatie kan verschillende voordelen met zich meebrengen. Niet alleen Zimmerman, maar ook Jonker (2011) toonde in haar proefschrift aan dat zelfregulatie je kan helpen

efficiënter te leren, wat je kansen op succes vergroot. Ze vond dat sporttalenten met een hoge mate van zelfregulatie een grotere kans hebben om de top te bereiken dan sporttalenten die dit in mindere mate bezitten.

De docent als aanjager

Zimmerman (2002) ziet zelfregulatie niet als een aangeboren capaciteit, maar als iets dat je kunt aanleren. Ook experimentele studies in het onderwijs tonen dit aan (o.a. Dignath & Büttner, 2008). Uit die onderzoeken blijkt ook dat de docent een cruciale rol speelt: wanneer hij geen zelfregulatief gedrag van de leerlingen vraagt, zullen de leerlingen zich hier ook niet in ontwikkelen. De manier waarop de docent de feedback geeft, lijkt hierbij van belang. Feedback geeft leerlingen namelijk de mogelijkheid fouten te herstellen en cognitieve strategieën tijdens het oefenen aan te passen (o.a. Azevedo & Bernard, 1995). Maar op welke manier kun je feedback geven om de zelfregulatie van je leerlingen te bevorderen? Om hier achter te komen ontwikkelden twee vierdejaars ALO-studenten van de HAN (Vincent Vrooman en Anna Wester), in opdracht van het expertiseteam Talent een interventie. Het doel van deze interventie was om de zelfregulatie van leerlingen in het voortgezet onderwijs te bevorderen met behulp van gerichte feedback. Omdat het gebruik van visuele middelen in de gymzaal de afgelopen jaren is toegenomen, kozen de studenten ervoor om videofeedback een centrale plaats in hun interventie te geven. En met verrassende effecten.

Aan je doel werken

In totaal deden er 48 havo brugklasleerlingen (gemiddeld 13 jaar) mee van twee reguliere scholen voor voortgezet onderwijs, verdeeld over een experimentele groep (n=27) en een controlegroep (n=21). Drie keer drie weken werkten de leerlingen vijftien minuten aan de handstand, de arabier en het set-shot basketbal. Er was bewust gekozen voor individuele en gesloten activiteiten, zodat de leerlingen persoonlijke progressie beter zouden kunnen monitoren.

»

Contact:

Wietske.Idema@han.nl
Marjolein.Torenbeek@han.nl

Voor alle drie de activiteiten bood de docent bij beide onderzoeksgroepen vier motorische doelen aan, die hij op een bord in de zaal schreef. Bijvoorbeeld: bij het maken van een handstand wil ik, zonder hulp, twee seconden kunnen blijven staan, waarbij mijn lichaam zo recht staat als een plank. In week één van elke activiteit gaf de docent de leerlingen de taak om één van de vier doelen te kiezen die zij motorisch nog niet beheersten. De leerlingen hadden vervolgens drie weken de tijd om aan het gekozen doel te werken. Naast de doelen stonden er ook tips op het bord die de leerlingen konden helpen hun uitvoering te verbeteren. Bijvoorbeeld

Reactie uit het veld

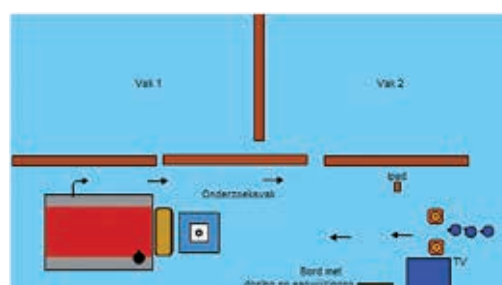
‘Het beoordelen van zelfregulatie in lessen LO vinden wij een interessante invalshoek. Ondanks het streven binnen de les LO naar het ontwikkelen van een meervoudige bekwaamheid bij leerlingen, is het beoordelen vaak nog te eenzijdig gericht op het beoordelen van bewegingsvaardigheid. Dit terwijl meervoudige bekwaamheid ook inhoudt (volgens Human Movement & Sports 2028) “zelfstandig (en) samen met anderen kunnen deelnemen en bewegingssituaties op gang kunnen brengen en houden” en tevens “kennis over en inzicht in bewegingssituaties, en zelfkennis”. Zelfregulatie zou hierin een plek kunnen krijgen.’ (Aldus Menno Slingerland en Lars Borghouts, onderzoekers aan de Fontys Hogeschool en coördinatoren van het project Punt voor Gym.)

bij de handstand: ‘span al je spieren aan’ of ‘kijk naar je handen’. De docent moedigde de leerlingen aan om naar deze aanwijzingen te kijken, maar controleerde dit niet.

Je eigen actie terugkijken

Het verschil tussen de experimentele en de controlegroep zat in het gebruik van videofeedback. Bij de leerlingen uit de experimentele groep filmde de docent alle motorische vaardigheden en deze films werden met een kleine vertraging op het scherm in de gymzaal geprojecteerd. Zo konden de leerlingen al hun handstanden, sprongen en worpen direct terugzien. Wanneer een leerling bijvoorbeeld een arabier gesprongen had en terugliep naar het startpunt, was er een herhaling van de gemaakte sprong te zien (figuur 1). Ook hier moedigde de docent alleen aan, hij gaf geen tips of aanwijzingen bij het bekijken van het beeld. De leerlingen uit de controlegroep kregen geen beelden van zichzelf te zien.

Voor en na de interventie vulden de leerlingen tijdens de mentorles de vragenlijst Self-Regulation of Learning Self-Report Scale (Toering et al., 2012) in, om de mate van zelfregulatie op zes subschalen (zelfreflectie, plannen, monitoren, zelfevaluatie, inzet en geloof in eigen kunnen) in kaart te brengen.

Figuur 1: Overzicht van de opstelling bij een les ‘arabier springen’ van de experimentele groep

Beter in plannen, monitoren en een groter geloof in eigen kunnen

De resultaten van het onderzoek laten zien (figuur 2) dat de experimentele groep significant is verbeterd op de vaardigheid plannen ($p=.014$). Dat betekent dat deze leerlingen na de interventie beter in staat zijn om een plan van aanpak te maken. Bijvoorbeeld: mijn doel is dat mijn lichaam bij de handstand zo recht is als een plank, maar hoe ga ik dat precies aanpakken en wat is daar voor nodig?

Ook is in de resultaten te zien dat het geloof in eigen kunnen bij de experimentele groep iets groter is geworden ($p=.039$). De leerlingen zijn er na de interventie dus meer van overtuigd dat ze ‘genoeg in huis hebben’ om hun gestelde doelen te halen. Zowel de controlegroep als de experimentele groep verbeterde zich op het aspect ‘monitoren’. De stijging van

de score op dit onderdeel was voor de experimentele groep echter significant groter ($p=.033$) dan voor de controlegroep. Dat betekent dat de leerlingen in de experimentele groep na de interventie significant ($p=.001$) beter zijn geworden in bijvoorbeeld het in de gaten houden van de vooruitgang op een gesteld doel tijdens het uitvoeren van een taak ('sta ik nu inderdaad zo stijf als een plank, of niet?')

Potentieel leren waarmaken

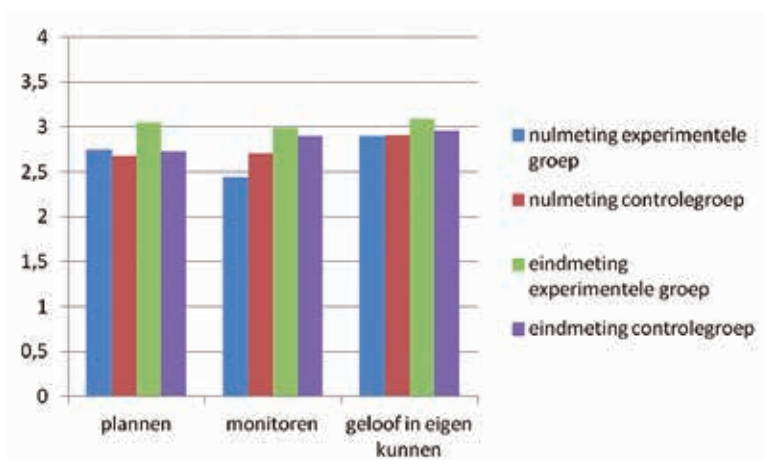
De resultaten suggereren dat de docent LO in staat is om de zelfregulatieve vaardigheden van de leerlingen te bevorderen (kader 1). Dat betekent dat je leerlingen kunt helpen de oefentijd die ze hebben om hun (zelf benoemde) eindniveau te halen zo goed mogelijk te benutten. Je leert ze leren. Wanneer je, zoals de onderzoekers stellen, vooral beoordeelt op de vooruitgang van een leerling in het bewegen, beoordeel je impliciet het leerproces. En dat is wat je als docent LO zou willen: beoordelen vanuit 'de eigen mogelijkheden' van een leerling en niet zo zeer vanuit 'de ander'. Vragen waar de onderzoekers van het expertiseteam Talent zich momenteel over buigen, zijn de manier waarop je met individuele verschillen in ontwikkeling kunt omgaan en welke andere methoden je kunt gebruiken om de zelfregulatie van leerlingen te bevorderen. Met deze zoektocht proberen de onderzoekers eraan bij te dragen dat alle leerlingen in de lessen LO hun potentieel leren waarmaken.

Over de auteurs

Wietske Idema (sociologe) en Marjolein Torenbeek (sportpsychologe) werken als docent-onderzoeker bij het Instituut voor Sport en Bewegen aan de

Zelfregulatie bevorderen met behulp van videofeedback, hoe doe ik dat?

- Stap 1: Kies bij voorkeur een individuele, gesloten beweegactiviteit en biedt deze aan in bijvoorbeeld één vak wanneer je werkt met een twee- of drie vakkensysteem.
- Stap 2: Formuleer vier motorische doelen waaruit je de leerlingen in de eerste week laat kiezen.
- Stap 3: Schrijf (eventueel) tips op een bord die de leerlingen kunnen helpen de activiteit beter uit te voeren. Zorg ervoor dat deze tips exact aansluiten bij de vier doelen.
- Stap 4: Zet de opstelling in de zaal zo neer, dat je elke actie van de leerling kunt filmen en terug kunt laten zien (zie voorbeeld figuur 1).
- Stap 5: Zorg voor een scherm waarop je de film vertraagd kunt afspelen. Wanneer dit niet mogelijk is, kun je de leerlingen ook langs laten lopen om op de tablet of camera te kijken.
- Let op: Geef geen tips of aanwijzingen tijdens het oefenen. Wijs de leerlingen alleen op de mogelijkheden die er zijn en moedig ze aan.

Figuur 2: Aspecten van zelfregulatie (gescoord op een vierpuntschaal: (1= bijna nooit, 2= soms, 3= vaak, 4= bijna altijd) die significant zijn gestegen bij de experimentele groep (n=27)

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Zij doen onderzoek binnen het lectoraat 'Herkennen en ontwikkelen van sporttalent', waarvan dr. Marije Elferink-Gemser de lector is. Zie ook: www.goudenkansen.eu.

Vincent Vrooman en Anna Wester zijn vierdejaars HAN ALO-studenten en hebben de interventie opgezet en uitgevoerd op hun stageadres. ■

Literatuurlijst

- Azevedo, R. & Bernard, R. (1995). A meta-analysis of the effects of feedback in computer-based instruction. *Journal of Educational Computing Research*, 13, 111-127.
- Dignath, C. & Büttner, G. (2008). Components of fostering self-regulated learning among students. A meta-analysis on intervention studies at primary and secondary school level. *Metacognition & Learning*, 3, 231-264.
- Jonker, L. (2011). *Self-regulation in sport and education. Important for sport expertise and academic achievement for elite youth athletes*. Enschede: Ipskamp Drukkers B.V.
- Toering, T. T., Elferink-Gemser, M. T., Jonker, L., van Heuvelen, M. J.G., & Visscher, C. (2012). Measuring self-regulation in a learning context: Reliability and validity of the Self-Regulation of Learning Self-Report Scale (SRL-SRS). *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1, 24-38.
- Zimmerman, B.J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory into Practice*, 41 (2), 64-70.

Keywords

Beoordelen, zelfregulatie, metacognitie, motivatie, videofeedback, talentontwikkeling

De foto's zijn van Marjolein Torenbeek

Beweegplezier!

Freesport in VO

SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling heeft videobeelden van negen freesporten verzameld op diverse scholen van het voortgezet onderwijs en als 'doorkijkjes' op www.bewegingsonderwijs.slo.nl gezet. Het freesportproject is in 2013 afgesloten. In dit artikel staat een onderbouwing van de freesportleerlijnen freerunning en freebiking en van de negen doorkijkjes.

Door: Ger van Mossel

Jongeren zoeken in hun nabije omgeving steeds naar nieuwe uitdagingen om te bewegen en te sporten. Op zee zoeken ze de golven om op te surfen. Als er sneeuw ligt, glijden jongeren met hun omgebouwde skateboard van hellingen af. Bij wind laten ze zich met hun kite voortstuwen over het water of zelfs over een besneeuwd weiland. En het klimmen op en springen vanaf muurtjes is er altijd al geweest. In de literatuur krijgen deze activiteiten verschillende benamingen: leefstijlsporten, alternatieve sporten,

trendsporten, whizzsports, extreme sports of experience sports (Lucassen & Wisse, 2011).

Geen randvoorwaarden op school

Aanvankelijk liet het bewegingsonderwijs dergelijke leefstijlsporten aan zich voorbij gaan. Tegelijkertijd zien we dat heel veel jongeren zich buiten de school tot dergelijke activiteiten aangetrokken voelen. Dat scholen hier weinig aandacht aan besteden, komt vaak door het

FOTO: HANS DIJKHOFF

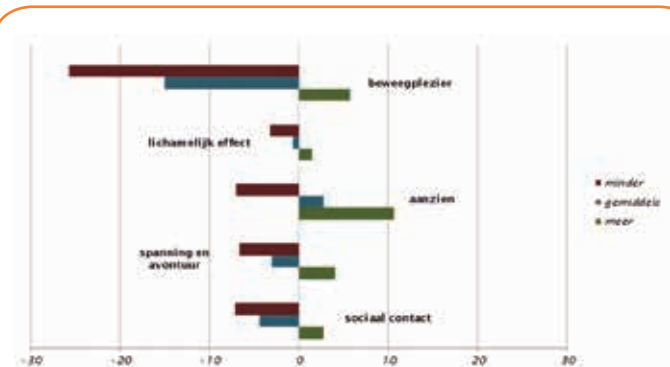
ontbreken van randvoorwaarden zoals materiaal, accommodatie en kosten. Uiteraard spelen ook de veiligheid en de daarbij horende verantwoordelijkheden van de school een rol. Veel scholen reserveren aansprekende, actuele activiteiten voor het (voor)examenjaar. De laatste jaren zien we dat scholen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs (onderbouw vo) steeds meer zoeken naar mogelijkheden om informele en vernieuwende activiteiten op te nemen in hun programma. Bij een aantal van deze activiteiten zijn er beperkingen vanwege materiaal en budget, maar er zijn ook activiteiten die goed te doen zijn in een standaard gymnastiekzaal en aansluiten bij de docentvaardigheden. SLO heeft de vraag gesteld of 'streetsporten' of leefstijlsporten binnen bewegingsonderwijs veilig en toegankelijk gemaakt kunnen worden voor alle leerlingen om daarmee docenten te kunnen inspireren. Bovenal wil SLO de motivatie van jongeren om te bewegen en te sporten bevorderen.

Motivatie van leerlingen om te bewegen en te sporten

Leerlingen verschillen in de mate van motivatie om te bewegen en te sporten. Drie vormen van motivatie in volgorde van niet willen, moeten en willen zijn: amotivatie, gecontroleerde motivatie of *moetivatie* en autonome motivatie of *goesting* (Haerens et al., 2010). Bij amotivatie vinden leerlingen bewegingsonderwijs nutteloos, bij hen ontbreekt elke vorm van motivatie om deel te nemen. Bij moetivatie is sprake van 'moeten' vanuit een extern of intern opgelegde verplichting. Deelname aan de les bewegingsonderwijs is geen doel op zich, maar een middel om iets anders te verkrijgen of iets te bereiken. Bij goesting ziet de leerling in dat deelname aan bewegen voor hem- of haarzelf van betekenis is, hij of zij beweegt vanuit persoonlijk belang (Aelterman et al., 2011). Leerlingen hechten belang aan één of een combinatie van beweeg- en sportmotieven: lichamelijk effect, aanzien, spanning en avontuur, sociaal contact en beweegplezier (Stuij et al., 2011). Bij de eerste vier motieven gaat het om het nut of belang van bewegen, zonder diepere motieven voor de bewegingsactiviteit zelf. Bij het motief beweegplezier gaat de leerling volledig in op de 'gein' van het bewegen zelf. De leerling is helemaal uit zichzelf geïnteresseerd in een bepaalde bewegingsactiviteit, hij of zij is volledig intrinsiek of autonoom gemotiveerd. Leerlingen hebben plezier in en passie voor bewegen (Haerens et al., 2010).

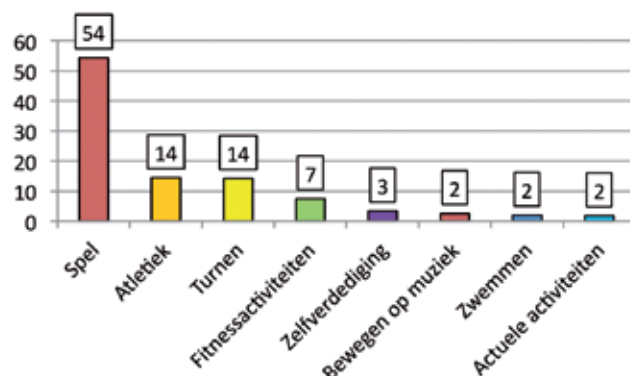
Beweeg- en sportmotieven en het activiteitsniveau

Beweegplezier maakt het grootste verschil in lichamelijke activiteit of het activiteitsniveau bij jongeren (zie figuur 1). Beweegplezier blijkt

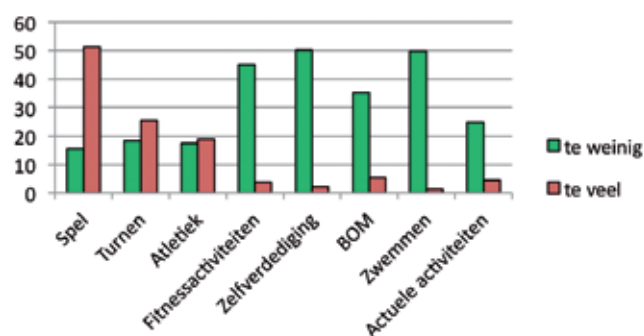

Figuur 3. Afwijking activiteitsniveau in procenten van het gemiddelde (= 0-punt), naar beweeg- en sportmotieven (Stuij & Wisse, 2011).

In 2007 is het onderzoek Naar beter bewegingsonderwijs (Stegeman, 2007) verricht. Uit een van de deelonderzoeken blijkt dat in het voortgezet onderwijs de meeste aandacht wordt besteed aan spel, gevolgd door turnen, atletiek en fitnessactiviteiten, zie tabel 1 (Van Mossel en Stegeman, 2007). Er is weinig aandacht voor zelfverdediging en bewegen op muziek. Aan actuele activiteiten, zoals mountainbiken, skaten/skeeleren, schaatsen, kanoën wordt in de onderbouw vo niet of nauwelijks aandacht besteed, hoewel zowel leerlingen als docenten daar wel belangstelling voor hebben. (Van Mossel & Stegeman, 2007; Bax, 2010). Veel leerlingen geven aan dat er te veel aandacht wordt besteed aan spel, turnen en atletiek en te weinig aan bewegen op muziek, zelfverdediging, zwemmen en actuele activiteiten (zie tabel 2).

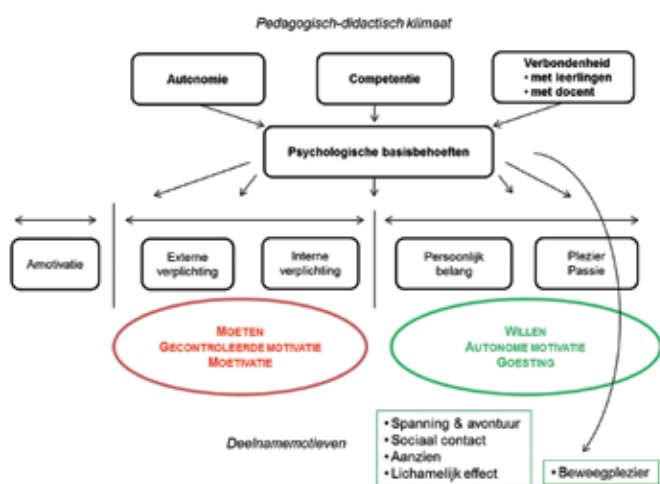

Figuur 1. Aantal lessen in procenten in het vo volgens leerlingen van de tweede klas en voorexamenklas (Van Mossel & Stegeman, 2007)

Figuur 2. Aantal leerlingen in procenten met te veel en te weinig lessen in een bepaald activiteitsgebied (Van Mossel & Stegeman, 2007)

een belangrijke motivatie voor dagelijkse lichamelijke activiteit (Stuij et al., 2011). Leerlingen met minder en gemiddeld beweegplezier hebben een laag activiteitsniveau. Het motief lichamelijk effect, in tegenstelling tot wat vaak wordt beweerd, vertoont nauwelijks samenhang met het activiteitsniveau van jongeren. Gezondheidsmotieven stimuleren jongeren niet om vaker te gaan bewegen en sporten. Jongeren die het motief aanzien belangrijk vinden, bewegen en sporten het vaakst. Het zijn bijvoorbeeld jongeren die in de selectieteams zitten van sportverenigingen en meerdere keren per week trainen. Aanzien leidt tot minder grote verschillen in het activiteitsniveau dan beweegplezier. En op het moment dat het motief aanzien met de leeftijd vermindert, verdwijnt de 'drive' om die bepaalde sport te blijven uitoefenen. Het motief aanzien biedt geen garanties voor een actieve leefstijl voor later. Belangrijk is dat deze jongeren later kunnen overstappen naar sporten waarvan zij het beweegplezier hebben leren onderkennen.

Figuur 4. SDT en beweeg- en sportmotieven

SDT en beweeg- en sportmotieven

Volgens de *Self Determination Theory* (SDT) wordt autonome motivatie bereikt als voldaan wordt aan drie psychologische basisbehoeften: autonomie, competentie en verbondenheid (Deci & Ryan, 1985, 2000; Ryan & Deci, 2007; Aelterman et al., 2011; 2012). Tijdens de lessen creëert de docent een pedagogisch-didactisch klimaat waarin deze psychologische basisbehoeften worden bewerkstelligd bij zo veel mogelijk leerlingen. De waarde die leerlingen hechten aan beweegplezier, hangt af van in hoeverre gevoelens van autonomie, competentie en verbondenheid worden bereikt (zie figuur 2).

Twee freesport leerlijnen

In 2009 is SLO gestart met het ontwikkelnetwerk 'Streetsport'. Het netwerk bestond uit een aantal docenten LO, een sportservicecentrum, een toestellenfabrikant en diverse experts. Later is het netwerk omgedoopt tot het netwerk 'Freesport'. Bij freesport gaan jongeren op eigen speelse wijze in op de bewegingsuitdagingen van de direct beschikbare natuurlijke of stedelijke omgeving (Massink, 2010). Uit een groslijst met allerlei streetsportactiviteiten hebben we de keuze gemaakt om eerst freerunning uit te werken en te kijken hoe de vakwereld hierop zou reageren. Maarten Vijfhuijze sloot zich als freerunningexpert aan bij het netwerk. Het heeft in 2010 geleid tot de leerlijn freerunning die bestaat uit twaalf lessen verdeeld over leerjaar 1, 2 en 3 van het voortgezet onderwijs. Bij freerunning leggen leerlingen op verschillende wijze een parcours met obstakels af. De verschillende deelnameniveaus (rookie, expert, master en pro) zijn met kleurde shirts (respectievelijk geel, groen, blauw en zwart) op video gezet.

Freebiking was de tweede leerlijn. Immers bij bewegingsonderwijs zou toch ook iets aan fietsen moeten worden gedaan in een fietsland als Nederland? Een vroegere buurjongen 'uit de straat' van een van de netwerkleden was professioneel trialbiker Rick Koekoek. De eerste praktijkbijeenkomst met mountainbikes in de gymzaal was nog vrij ongericht. Al gauw werd duidelijk dat het met de trialbikes en 'moves' van Rick een hele uitdagende sport is voor jongens én meisjes. Het

heeft in 2011 geleid tot de leerlijn freebiking met trialbike in de gymzaal en mountainbike outdoor. Bij MTB hielp wereldkampioen four-crosser Joost Wichman bij de opname van de methodische beelden. De reacties uit de vakwereld op deze leerlijnen waren overweldigend. Bijna dagelijks kreeg SLO een verzoek om ergens nascholing komen te verzorgen. We speelden deze door naar de diverse experts. Door inrichting van de projectsite www.freesport.slo.nl was er internationaal, maar ook van de jongeren zelf belangstelling. We kregen zelfs e-mails van ouders met de vraag waar hun zoon of dochter kon leren freerunnen en of ze zo'n trialbike konden kopen. Leraar24 heeft een freerunning- en biketriallles op video gezet voor op hun eigen website (www.leraar24.nl). In 2012 verscheen de Canon van 150 jaar Lichamelijke Opvoeding met als laatste venster *SLO ontwikkelt Freesport* (www.canonlo.nl).

Onderzoek freerunning in het voortgezet onderwijs

Het *Beleidskader Sport, Bewegen & Onderwijs* bood SLO de kans om de leerlijn freerunning verder theoretisch te onderbouwen en onderzoek te doen naar mogelijke effecten van freerunninglessen op het beweeg- en sportgedrag bij de leerlingen (Van Mossel, 2013). Samen met het Mulier Instituut is een onderzoeksopzet opgesteld en is aan drie netwerkscholen gevraagd om hieraan mee te doen. Bij de bezoeken op de betrokken scholen hebben we gezien dat freerunning leeft bij de leerlingen, zowel in de lessen bewegingsonderwijs als tijdens clinics, keuzewerktijd en schoolpauzes om bijvoorbeeld te oefenen voor het freerunningtoernooi. De betrokken scholen konden freerunning van de 'straat' veilig en toegankelijk aanbieden tijdens de lessen bewegingsonderwijs en schoolsportactiviteiten. Volgens het netwerk freesport kennen de freerunninglessen drie belangrijke succesfactoren:

- leerlingen kunnen deelnemen op eigen speelse wijze
- de activiteit is grensverleggend
- en er is een dvd of website beschikbaar met beeldmateriaal als didactisch hulpmiddel voor leerlingen.

Uit het freerunningonderzoek blijkt dat de beoogde opbrengsten van vier freerunninglessen vooral worden bereikt bij de betere leerlingen (*experts en masters*) en nog niet bij alle leerlingen (*rookies*). Er zijn aanwijzingen dat naast het karakter van freerunning als freesportactiviteit ook het pedagogisch-didactisch klimaat tijdens de les een rol speelt. Heel belangrijk is dat er tijdens de lessen een klimaat heerst waarin gevoelens van autonomie en competentie worden bevorderd bij alle leerlingen. Alleen dan gaan leerlingen op eigen speelse wijze in op de verschillende bewegingsuitdagingen van freerunning.

Doorkijkjes freesport

In 2013 heeft SLO negen freesportachtige activiteiten in kaart gebracht bij diverse scholen en als doorkijkjes op video gezet: bodyboarden, golfsurfen, rollurfen, digi rope skipping, freerunning, discgolf, skiff-roeien, slingeren en YOU.FO, zie www.freesport.slo.nl. SLO wil met deze videobeelden docenten inspireren om aandacht te besteden aan freesport, zowel qua inhoud als qua pedagogisch-didactische aanpak bij reguliere en actuele beweeg- en sportactiviteiten. Ons ideaal is dat leerlijnen worden ontwikkeld voor dergelijke activiteiten en op video worden gezet. Er is binnen de vakwereld veel behoefte aan digitale beelden met verschillende deelnameniveaus voor de eigen professionalisering en het gebruik als didactisch hulpmiddel voor leerlingen (Duteweerd, 2012).

Motivatatie bij freesport

Met freesport verbreden en vernieuwen scholen het beweeg- en sportsportaanbod tijdens de lessen bewegingsonderwijs en de schoolsport. Bovendien ontdekken leerlingen nieuwe beweeg- en sportmogelijkheden in de fysieke (woon)omgeving. Freesport als verschijningsvorm nodigt leerlingen uit om op eigen speelse wijze in te gaan op verschillende bewegingsuitdagingen die passen bij de activiteit. Bij bewegingsonderwijs is het belangrijk dat er een pedagogisch-didactisch klimaat heerst dat die speelse houding stimuleert bij leerlingen. Alleen dan bevordert freesport gevoelens van autonomie en competentie en hechten leerlingen waarde aan het motief beweegplezier. Dit leidt tot een positieve waardering van LO, inzet en betrokkenheid bij LO en toename van het activiteitsniveau (zie figuur 3. *Motivatatie bij freesport*).

Bewegen beleven

In het *Basisdocument bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs* (Brouwer, 2007, 2012) staan zes leerlijnen van actuele activiteiten als klimmen, schaatsen en mountainbiken. De twee freesportleerlijnen freerunning en freebiking zijn daarop

een aanvulling. De doorkijkjes freesport laten zien dat scholen diverse actuele activiteiten in hun programma opnemen. Daarbij gaat het er om dat leerlingen beter worden in verschillende freesporten (kwaliteitsleutel bewegen verbeteren), maar vooral dat zij het bewegen leren beleven. Bij de ontwikkellijijn bewegen beleven leren leerlingen op eigen speelse wijze in te gaan op allerlei verschillende bewegingsuitdagingen en het bewegen te waarderen. Leerlingen leren een onderscheid te maken tussen de aangeboden activiteiten en hun eigen wensen en mogelijkheden. Zij leren initiatieven te nemen om méér te ervaren en verdere mogelijkheden/perspectieven te ontdekken. Als leerlingen eenmaal de 'gein' van bewegen hebben doorvoeld, dan zitten zij er voor het leven aan vast.

Literatuur

- Aelterman, N., Vansteenkiste, M., Van Keer, H., Van den Berghe, L., De Meyer, J., & Haerens, L. (2012). Students' objectively measured physical activity levels and engagement as a function of between-class and between-student differences in motivation towards physical education. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 34, 457-480.
- Bax, H. (2010). *De samenleving over de kwaliteit van bewegen & sport op school: Een spiegel voor de vakwereld*. Zeist: Jan Luiting Fonds.
- Brouwer, B., Houthoff, D., Massink, M., Mooij, C., Mossel, G. van, Swinkels, E. & Zonnenberg, A. (2007, 2012). *Basisdocument bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs*. Zeist: Jan Luitingfonds.
- Deci, E.L. & Ryan R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behaviour*. New York: Plenum Press.
- Deci, E.L. & Ryan R.M. (2000). The 'what' and 'why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behaviour. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268.
- Deci, E.L. & R.M. Ryan (2002), *Handbook of self-determination research*. Rochester: University of Rochester Press.
- Duteweerd, L. (2012). *Werken aan Kwaliteit Bewegen en Sport*. Enschede: SLO.
- Haerens, L., Kirk, D., Cardon, G. De Bourdeaudhuij, L. & Vansteenkiste, M. (2010). The quality and quantity of motivation for secondary school physical education and its relationship to the adoption of physically active lifestyle among university students. *European Physical Education Review* 16 (2), 117-139.
- Lucassen, J. & Wisse, E. (red.) (2011). *Sporten op de grens. Studies over leefstijlsporten*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Massink, M. (2010). Wenden en keren: freerunning of turnen leren. *Lichamelijke Opvoeding*, 98, (11), 25-27.
- Mossel, G. van & Stegeman, H. (2007). Vaksecties LO en de ervaringen van hun leerlingen. In H. Stegeman (red.), *Naar beter bewegingsonderwijs. Over de kwaliteit van sport en bewegen op*
- Mossel, G. van (2013). *Freerunning in het voortgezet onderwijs. Mogelijke effecten van vier lessen freerunning in onderbouw vo op motivatie en deelnamemotieven bij jongeren van 12 tot 15 jaar*. Enschede: SLO.
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2007). Active Human Nature. In Hagger, M.S. & Chatzisarantis (red.), *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Exercise and Sport* (pp. 1-19). Champaign: Human Kinetics.
- Stegeman, H. (red.) (2007). *Naar beter bewegingsonderwijs*. Den Bosch/Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media.
- Stuij, M., Wisse, E., Mossel, G. van, Dool, R. den, Lucassen, J. (2011). *School, Bewegen en Sport*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Stuij, M. & Wisse, E. (2011). Plezier in bewegen, beste garantie voor actieve leefstijl. *Lichamelijke opvoeding* 99 (2), 31-33. ■

Figuur 5. Motivatie bij freesport

Contact:

Ger.van.mossel@slo.nl

Movement in Cape Town

Bewegen is belangrijk voor iedereen in de wereld! En als je ergens voor gaat, ga er dan ook echt voor. En dat is precies wat ik ga doen. Ik wil namelijk weer terug naar Zuid-Afrika om hier gymlessen te gaan geven op een middelbare school in een achterstandswijk in Kaapstad.

Door: Hannah Overgaauw

In 2011 zat ik in het laatste jaar van de ALO Amsterdam en moest ik een minorstage gaan lopen. Ik wilde graag naar het buitenland en het liefst in Afrika gymlessen gaan geven. In Kaapstad heb ik verschillende middelbare scholen gemaïld en kreeg ik van Grassy Park High School respons dat ik van harte welkom was. Dit was ook gelijk het enige mailtje dat ik van hen had gekregen voor ik vertrok. Ik wist niet wat me te wachten stond, wat de bedoeling was en waar ik kon verblijven. Ik had een vliegticket en hostel geboekt en een visum aangevraagd. De dag voor mijn vertrek kreeg ik toch nog een mailtje van de school. Ik kon bij een van hun docenten verblijven en ik werd opgehaald van het vliegveld. Geweldig, ik had een gastgezin!

Zonder hulpmiddelen

De eerste weken in Kaapstad waren gigantisch indrukwekkend. Op de school zaten 1000 leerlingen in de leeftijd van twaalf t/m achttien jaar die nog nooit bewegingsonderwijs hadden gehad.

Na een weekje observeren, informatie vergaren en kennismaken met iedereen, heb ik voor iedereen een LO-rooster gemaakt en ben ik het veld opgegaan.

Elke klas bestaat ongeveer uit 45 tot 50 leerlingen en de enige faciliteiten die ik had, waren een groot grasveld en een klein klaslokaal. In het begin deed ik spelletjes waarbij je geen materiaal nodig hebt, maar na een paar lessen beseftte ik dat ik toch wel wat spullen nodig had om voor enige variatie te zorgen. De plaatselijke bouwmarkt bood uitkomst. Daar heb ik rood-wit-afzetlint gekocht en ronde PVC-buizen. Hiervan heb ik teamlintjes gemaakt en estafettevormpjes. De eerste weken stonden in het teken van tikkertje, estafettevormpjes, kruiwagenraces en samenwerkingsspelletjes. De leerlingen vonden het geweldig. Ze konden hun energie kwijt, leerden op een andere manier met elkaar samenwerken en vonden het heerlijk om in een temperatuur van 45 graden wedstrijdjes tegen elkaar te mogen doen.

Na een paar weken kwam er continuïteit in en vroegen alle leerlingen op maandagochtend al wat we die week gingen doen bij PE (Physical Education). Ik kocht wat voetballen en trefbalballen. En zo ontstonden er langzamerhand echte gymlessen.

Atletiek is op de scholen in de buurt een grote sport. Elk jaar wordt er

een atletiekwedstrijd gehouden in de school om daaruit de beste atleten te selecteren voor een grote wedstrijd met omringende scholen. En de winnaars daarvan gaan door naar de regionale kampioenschappen etc. Dus tijdens de gymlessen heb ik ook veel aan atletiek gedaan.

Samen met de techniek-docent van de school zijn we hordes gaan maken. Zo kon je nog wat voor elkaar betekenen ook!

Hoe te continuëren?

Na een paar maanden liep alles super goed. De leerlingen bleven mega-enthousiast en het ritme was erg goed. Maar ik wist dat ik na een half jaar weer naar Nederland moest en dus moest ik een plan bedenken waardoor dit gecontinueerd zou worden.

Samen met mijn ouders hebben we veel geld opgehaald in Nederland en ben ik met de directie van de school in overleg gegaan. Het plan: ik zou een gymleraar werven voor Grassy Park High School en zijn salaris betalen voor de eerste maanden. Als ik dan in Nederland was en die gymdocent zou het goed blijven doen, zou ik in Nederland weer geld ophalen om hem blijvend te kunnen betalen.

Zo gezegd, zo gedaan. Ik ben een sollicitatieprocedure gestart en daaruit is een goede, betrokken gymdocent aangetrokken. De laatste 1,5 maand van mijn verblijf heb ik deze collega uitleg gegeven over alles. Samen hebben we een vakwerkplan geschreven; hij heeft veel gekeken hoe ik het deed en daarna gaf hij zelf les zodat ik hem kon observeren. Zo vertrok ik met een gerust hart weer naar Nederland.

Helaas heeft deze man het drie weken volgehouden. En niet omdat hij niet voldeed. Lichamelijke Opvoeding is in Zuid-Afrika nog niet verplicht. De overheid stimuleert scholen om leerlingen zoveel

FOTO'S: HANNAH OVERGAUW

mogelijk bewegingslessen aan te bieden, maar geeft scholen geen extra geld om een gymdocent in dienst te nemen. Een andere school heeft hem toen meer geld geboden en weg was hij.

Tot op heden is er helaas nog geen nieuwe gymdocent die de leerlingen elke week mee naar het veld neemt. En dat knaagt aan me. Ik was ergens mee gestart, dacht dat ik het goed had achtergelaten en opeens is het er niet meer.

Met een aantal leerlingen en leraren van de school heb ik contact via Facebook en dus kreeg ik al snel berichten met de vraag wanneer ik terug zou komen.

In februari 2013 heb ik de kans gekregen om een weekje naar Kaapstad te gaan om te kijken hoe alles op school nu was. Ik informeerde een aantal leerlingen op welke datum ik zou arriveren en op het moment dat ik de school binnenliep brak er een groot feest los. Alle leerlingen, docenten en oud-leerlingen waren op school aanwezig en ik kreeg het meest warme welkom dat ik ooit heb gehad. Toen wist ik het zeker: ik moet hier naartoe terug. Mijn klus is nog niet klaar.

Een groots plan!

Mijn plan: in september 2014 ga ik weer naar Kaapstad om weer elke week 1000 leerlingen te verblijden met lessen bewegingsonderwijs. Mijn plan: in september 2014 ga ik weer naar Kaapstad om elke week 1000 leerlingen te verblijden met bewegingslessen. De lessen zullen gericht zijn op het verbeteren van de motorische vaardigheden, op het verbeteren van de gezondheid, maar bovenal op het leren

samenwerken met elkaar en het plezier beleven. Even alle zorgen van buitenaf vergeten en met je klasgenoten lol maken.

Ik ben nu druk bezig met sponsorwerving om het salaris van een gymdocent bij elkaar te krijgen. Ik geef in het begin zelf de gymlessen weer om vervolgens wederom opzoek te gaan naar een lokale persoon die mijn taak wil overnemen. Maar om dit proces nu goed te continueren wil ik samen gaan werken met ALO-studenten. Ik hoop dat er elk jaar een of twee studenten daar hun minor of eindstage willen lopen en deze lokale gymdocent kunnen helpen met zijn taken.

De leerlingen van Grassy Park High School willen erg graag bewegen en bewegen is zo belangrijk voor iedereen. Niet alleen in Nederland maar ook in Zuid-Afrika.

Bewegen bevordert de gezondheid, bewegen stimuleert de sociale omgang met elkaar, bewegen bevordert de persoonlijke ontwikkeling en bewegen zorgt vooral voor heel veel plezier.

Op de site www.movementincapetown.com staat alle informatie en hier staat ook hoe je dit fantastische project kunt steunen door een donatie te doen.

We kunnen er echt voor zorgen dat zoveel mogelijk mensen in de wereld bewegingsonderwijs krijgen! Ik weet het zeker! ◀

Contact:

hannah.overgauw@deschakelhaarlem.nl

Gezocht foto's, oude bladen/jaargangen en familie of kennissen van...

Voor het archief van de KVLO en voor de canon van de lichamelijke opvoeding (www.canonlo.nl) wordt gezocht naar een aantal zaken dat nog ontbreekt.

- Familie, bekenden, foto's van onze oud-voorzitters M.C. Bakker , H.J. Steenberg en J.G. Burggraaf.
- Oud-voorzitter Maarten Bakker (geboren 1900) was gymnastiekleraar in Amsterdam en pionier en promotor van de honkbal sport
- Oud-voorzitter Hermanus Steenberg (geboren 1827, overleden 1916) was gymnastiekleraar in Gouda
- Oud-voorzitter J.G. Burggraaf was gymnastiekleraar in Alkmaar en overleed in 1897.
- Enkele oude jaargangen van het verenigingsblad van leraren en onderwijzers in de gymnastiek c.q. leraren lichamelijke opvoeding te weten:
 - Het *Correspondentieblad*: de 3e (1906), 8e (1911) en 9e (1912) jaargang
 - *De Lichamelijke Opvoeding*: de hele 1e jaargang (1913), de 16e jaargang (1928), de 17e jaargang (1929), de 18e jaargang (1930), de 19e jaargang (1931), de 34e jaargang (1946), de 37e Jaargang (1949), de 46e jaargang (1958) en de 60e jaargang (1972)
 - *Volkshel*. Tijdschrift ter bevordering en verbreiding der geregelde lichaamsoefeningen. Orgaan der Noord- en Zuid-Nederlandsche turners (gymnastiek): de hele 2e jaargang van 1874; 6e jaargang van 1876 en dan de jaargangen vanaf 1882 (10e) tot en met 1896 (24e)
- Alle jaargangen vanaf 1932 van het blad *Lichamelijke oefening*. Dit blad stond aanvankelijk onder redactie van F.C.G. Duvergé.
- *Thomas* en *Thomasbulletins*.
 - De nummers 9 en 10 uit 1961/1962. Nr. 9 is waarschijnlijk van eind 1961 en nummer 10 is waarschijnlijk van begin 1962
 - Nr. 28 uit 1965
 - Nr. 5 van 1966 (6e jaargang)
 - Nr. 5 van 1967 (7e jaargang)
 - Nr. 3 en 8 van 1967/1968 (8e jaargang)
 - De hele 15e jaargang (1874/1975)
 - Nr. 11/12 van 1984/1985 (25e jaargang)
 - Nr. 1 van 1985/1986 (26e jaargang)
 - Een exemplaar van alle Thomas-bulletins (1 tot 72).

Heb je informatie, exemplaren, jaargangen of ken je misschien personen die kunnen helpen, wil je dan contact opnemen met onze archivaris Kees van Tilborg (mail.; telefoon: 0616169357) of stuur een en ander naar het bureau van de KVLO. ◀

Contact:

keesenlily@home.nl

Je zal er maar moeten zijn, Den Haag. Die stad was het eind van de vorige maand niet te bereiken. Met de auto althans. Er was een nucleaire top, zoals dat dan heet. Van de top niet veel gezien, overal stonden schermen voor. Wel veel gehoord en gezien van de mensen die er vooraf wat over te klagen hadden. Veel te zwaar ingezet op veiligheid, slecht voor de plaatselijke winkels, ik durfde de straat niet op, enz. Achteraf viel het allemaal mee, behalve dan voor dat meisje uit groep zeven die toch naar school kon, terwijl zij *“gewoon een hekel aan school”* had. Nee, dan Amsterdam.

Daar zijn hele delen van de stad al jaren ontoegankelijk voor auto's omdat ze een metro aan het aanleggen zijn. En dan hebben we het niet over vijf luttele dagen, maar meer over richting de 1500...

In het onderwijs is ook altijd wat te klagen. Soms vooral gezeur, soms zeer terecht. Neem nu het antwoord van de inspectie op de vraag van de KVLO over de uren in het voortgezet onderwijs. Normaal ben ik meer bezig met goede lessen geven en zorgen dat ik op de hoogte blijf van de laatste ontwikkelingen op mijn vakgebied. Maar deze keer ben ik hier toch maar eens ingedoken. Op de KVLO-site heb ik alles nog eens rustig nagelezen. Ik kan me daar echt over opwinden. Hoe durft een inspectie te zeggen dat *als een school zich aan de regels houdt, het wel goed komt*. De vraag was nu net hoe die regels eigenlijk zijn. Daarnaast staat ergens in hun antwoord nog zo'n passage waarvan je zegt: waar gaat dit over? Als je maar *gemiddeld ongeveer twee lesuren* geeft. Wat is dat, gemiddeld ongeveer? Ik reed laatst ongeveer een paar kilometer te hard en de agent die me aanhield zei me dat me dat aardig wat geld ging kosten. Daar was ongeveer gemiddeld niet ok en dat kostte me om en nabij heel veel geld dus...

Op de mavo was vroeger de verdeling van de gymlessen op veel scholen 3, 3, 2, 2. Volgens de tabel had je recht op 10 lessen gedurende je hele schoolperiode, zo'n 333 klokuren. Dat was de situatie op 1 augustus 2005, waar in het amende-

ment Hamer/Mosterd wordt gesproken. Hoeveel is dat bij ongeveer gemiddeld twee uur per week? Dan kom je ongeveer gemiddeld 80 lessen = 64 klokuren tekort.

Als je dezelfde rekentruc ook loslaat op de havo dan mist een havist in zijn loopbaan volgens de interpretatie van de inspectie zo'n 40 lessen = 32 klokuren. Maar op het vwo komt het gemiddeld wel precies uit. Dus in de groep die het minst aantal inactieve leerlingen heeft is het gemiddelde in orde. Maar in de groep die de lessen het hardst nodig heeft, omdat ze van huis uit gemiddeld

ongeveer het minst meekrijgen, vallen de meeste uren weg. Is dat een voorbeeld van goed beleid???

Wanneer neemt de politiek nou eens zijn verantwoordelijkheid?

Laat abc'tjes nou eens echt abc'tjes zijn. Wil je voor een bepaalde kwaliteit gaan dan kan je dat bij ons vak niet los zien van een bepaalde kwantiteit. Het is net zoals een schriftelijke cursus hardlopen. Dat ga je nooit leren uit een boekje....zonder het ook daadwerkelijk te doen!

We streven naar meer uren LO in het basisonderwijs, allerlei partijen en organisaties helpen hard mee. Maar veel schoolleiders bezuinigen het weg. De Kamer neemt een amendement aan waarin nadrukkelijk wordt gezegd dat het aantal uren LO in het voortgezet onderwijs behouden moet blijven, maar scholen houden zich er niet aan en voor de inspectie is gemiddeld ongeveer genoeg. Dus wie maakt zich nu hard voor behoud van kwaliteit?

Neen mevrouw, helaas geen voetbesparende operatie en een prothese voor uw gewonde been; we halen ook nog een stuk van uw andere been weg. Op ongeveer gemiddeld één been kun je ook lopen.

Politiek? Nou even geen politiek correct antwoord: soms om te janken.

Mery Graal

Prothese

Beeldcoaching zet in beweging

Redactie Hans Jansen, Christine Brons en Frans Faber
2013 Real Life Publishing/ De Weijer Uitgeverij
ISBN 978-90 81804-74-5

Voorjaar 2013 is het boek *'Beeldcoaching, zet in beweging'* verschenen. Het is geschreven door een grote groep schrijvers vanuit diverse invalshoeken en onderwerpen die elkaar goed aanvullen. Een boek dat je kunt scrollen waar je op dat moment behoefte aan hebt, van voorbeelden uit de praktijk van het onderwijs en de zorg tot nieuwe wetenschappelijke inzichten omtrent leren. En vooral een boek dat je tot nadenken zet en daarmee al een begin initieert van in beweging komen.

Van video interactie begeleiding naar beeldcoaching

Het begrip beeldcoaching is drie jaar geleden geïntroduceerd door het Opleiders Collectief Beeldcoaching. Beeldcoaching vervangt de methodische werkwijze van video interactie begeleiding door een open, creatieve aanpak met behulp van beeld(vorming) in de breedst mogelijke zin van het woord.

Beeldcoaching werkt met mediabeelden als foto, kunst, maar ook een beeld in je hoofd, de verbeelding in taal en metaforen. Het werken met beelden is een krachtig middel om met mensen te communiceren. In plaats van een gesprek, werken beelden stimulerend op de creativiteit, het is indringend en directer. Beelden dragen boodschappen die ruimer geïnterpreteerd kunnen worden.

De woorden in een gesprek doen in eerste instantie een beroep op ons verstand. Een beeld doet iets met ons gevoel en onze zintuigen. Om die reden zijn beelden veel toegankelijker als reflectiemiddel binnen het coachen en begeleiden van leraren en gevoelens en gedachten worden hierdoor eerder aangesproken.

Het doel van beeldcoachen is leraren in beweging te zetten vanuit het werken met beelden. Waarbij veel belang wordt gehecht aan het contact maken van de leraar met het kind en het contact leren maken met zichzelf.

Beeldcoaching en visie op leren

In de visie op leren krijgt de transfer van leren bijzondere aandacht opdat kennis ook daadwerkelijk door de leerling wordt verworven en kan beklijven vanuit een gefundeerde pedagogische en didactische insteek.

Wanneer in het onderwijsaanbod gebruik wordt gemaakt van een samenhang van meerdere vormen van intelligentie zoals verbaal, mathematisch, muzikaal, kunst en lichamelijke- kinesthetisch e.a. leert het leerlingen om zich onafhankelijk, zelfstandig en op eigen kracht verder te gaan ontwikkelen.

Loslaten van beelden

Het beeld dat wij hebben van de wereld en van de ander, de gedachten die wij daarbij vormen zijn in principe niet kloppend, niet waar. Meestal ervaren wij onze gedachten als 'de werkelijkheid' en zijn we ons weinig bewust van het feit dat dit enkel onze persoonlijke interpretaties van de realiteit zijn. In het boek worden verrassende voorbeelden gegeven uit de zorg en het onderwijs. Door aan de hand van filmbeelden van 'de klas of een (probleem)leerling' anders te leren kijken en het gedrag op een andere manier te duiden, is voor de betrokkenen vaak een eyeopener.

Om problemen of conflicten in een schoolsituatie of binnen de zorg op te lossen is een nieuwe werkwijze bedacht, die de naam KijkOmkering heeft gekregen. Het belangrijkste doel is dat iedere betrokkene in het netwerk van de probleemsituatie cq persoon de bereidheid heeft om te zoeken naar datgene wat hij kan bijdragen aan de oplossing van dit probleem in plaats van het probleem enkel bij het lastige kind te laten, zoals normaal gesproken veelal gebeurt, met etiketten van ADHD, ADD etc.

De brug

In het laatste hoofdstuk wordt het beeld van de brug gebruikt als een metafoor om aan de toekomst te beginnen. Het zou om dit verhaal te besluiten een prachtig beeld kunnen zijn van een brug willen bouwen vanuit de situatie waar we nu in het onderwijs zijn aangeland, naar innovatie en vernieuwing van het onderwijs van je dromen. Net als het bouwen van de brug doe je dit stap voor stap, te beginnen met de schets, de tekening en contouren.

Die van de ideale school.. waar een kind autonoom is en het zelf kan leren doen. Waar kinderen zichzelf mogen ontdekken in alle facetten van het leven. Waar leraren elkaar coachen en positief lerend beïnvloeden.

Het boek *Beeldcoaching* vormt een mooie tegenstroom tegen de versobering en verenging van het onderwijs in taal en rekenen en de afrekencultuur op scholen van dit moment.

Alle schrijvers hebben met elkaar gemeen dat ze een krachtig pleidooi voeren voor een leefbare, uitdagende school waarin voor ieder kind een perspectief wordt geboden. Kortom een brug om samen aan te gaan bouwen.

www.reallifelearning.nl
www.beeldcoaching.com

Alien Zonnenberg

Vooraankondiging

De studiedag basisonderwijs wordt dit jaar in samenwerking met de Hanze Hogeschool Groningen georganiseerd. Zodra de datum bekend is, wordt deze op de site van de KVLO en in de nieuwsbrief kenbaar gemaakt.

Golf voor de leden van de KVLO

De KVLO organiseert komend jaar twee golfactiviteiten voor haar leden. Ten eerste is er in nauwe samenwerking met de NGF en de PGA Holland een vernieuwde scholing opgezet voor alle leden van de KVLO, de cursus "golf op school". Daarnaast organiseren we speciaal voor alle leden met golfervaring (min. hcp 54/GVB), die het leuk vinden om samen met collega's een wedstrijd te spelen, op **zaterdag 24 mei** de "KVLO Golf Trophy" op de Goese golfclub in Goes. Deze wedstrijd is aansluitend op de voorjaarsvergadering van de KVLO. Meer informatie en het inschrijfformulier vind je op www.kvlo.nl onder de "agenda 24 mei".

Cursus "Golf op school"

De cursus "Golf op school" is bedoeld voor alle collega's die aan hun eigen leerlingen op school golf willen aanbieden. De cursus wordt aangeboden op 2 niveaus: level 1(beginners) en level 2 (gevorderden). De level 1 cursus duurt 2 dagen waarvan 1 dag aan eigen vaardigheid en kennismaken met het golfspel wordt besteed. Het programma van de tweede dag is gelijk aan het level 2 programma. De level 2 cursus duurt 1 dag en is speciaal gericht op het lesgeven aan je eigen klas. Gevorderden kunnen ook intekenen voor de level 1 cursus.

De cursus wordt verzorgd door zeer ervaren professionals die lesgeven aan de PGA opleiding. Er wordt aandacht besteed aan eigen vaardigheid, methodiek en techniek, kennis van het golfspel,

Het KVLO-register is **per 1-1-2013 gestopt** als zelfstandig register. De registratie van docenten LO en de validering van LO-specifieke scholing loopt vanaf januari 2013 via registerleraar.nl. Alle leraren in het PO, VO en mbo kunnen zich hier registreren.

samenwerking met een golfvereniging/golfpro en er wordt direct in de les toepasbare oefenstof aangereikt. Er wordt uitgegaan van de schoolsituatie d.w.z. een gymzaal, een veld en een klas van 25-30 leerlingen. Aan het eind van de cursus wordt je in staat geacht om aan je eigen klassen golf aan te bieden.

Inschrijven: vanaf 1 april tot uiterlijk 1 juni via de website van de KVLO www.kvlo.nl à scholing

Scholingskalender op de KVLO site

Verzoeken tot plaatsing op de KVLO scholingskalender kunnen via onderstaand mailadres worden ingediend. Één van de criteria tot plaatsing van 'externen' is dat de scholing door het registerleraar moet zijn gevalideerd.

Met de qr-scan van onderstaande code kun je rechtstreeks naar kvloscholing.nl. Qr-apps zijn gratis te downloaden op je mobiel in de verschillende app-stores.

Uitgebreide informatie over alle scholingen/ evenementen? Zie de kalender op de homepage van www.kvlo.nl

Inschrijving via kvloscholing.nl of een verwijzing daarvoor via kvloweb.nl

Contact:

astrid.vanderlinden@kvlo.nl

Advertentie

- ✓ materiaalhuurservice
- ✓ persoonlijke ondersteuning
- ✓ vrijplaatsen voor begeleiders
- ✓ Lid SGR
- ✓ scherpe prijs/directe inkoop
- ✓ vrijblijvende optie
- ✓ keurmerk touringcars
- ✓ wintersportspecialist

GREVINK
reizen

wintersportreizen voor groepen!

Mecklenburglaan 12
3843 BP Harderwijk

Lid Stichting Garantiefonds reisgelden

Vraag uw offerte aan:
www.grevink.nl
bel 0341-460180
info@grevink.nl

Bureausluiting op 5 mei
het KVLO-bureau is op maandag
5 mei gesloten.

CONTRIBUTIE

Eind april vindt de automatische afschrijving plaats van het restant van de contributie 2014 inclusief de afdelingscontributie. Het bedrag is de volledige contributie minus de voorschotheffing van € 45. Leden die geen machtiging tot automatische afschrijving aan de KVLO hebben verleend, ontvangen een acceptgirokaart. Ontvang je een acceptgirokaart dan doen wij een dringend beroep op je het contributiebedrag zo spoedig mogelijk te voldoen. Alle lidmaatschappen, verzekering en dergelijke moeten door ons vooruit betaald worden. Informatie over de contributieregeling staat in LO 11 van 2013 en op de site. Zijn er nog vragen dan kun je contact opnemen met de KVLO (030 693 7676) of per e-mail via financieel@kvlo.nl.

VOORJAARSVERGADERING 2014

1. Opening en mededelingen
2. Notulen Wintervergadering 2013 (www.kvlo.nl onder MijnKvlo)
3. Jaarrekening 2013
 - a. Rekening en verantwoording 2013 (is verzonden aan de afdelingsbesturen)
 - b. Decharge bestuur
4. Jaarverslag 2013 (wordt verzonden naar de afdelingssecretariaten en is gepubliceerd op www.kvlo.nl onder MijnKvlo)
5. Voorstel hoofdbestuur: Vergoedingsregeling bestuur-, kader- en commissieleden
6. Voorstel afdeling 's Gravenhage: Cadeaustructuur KVLO
7. FvOv-zaken
8. Rondvraag
9. Sluiting

KVLO ORGANISEERT BIJeenKOMST VOOR 'MINDER JONGE' LEDEN OP 26 MEI

In 2010 heeft de KVLO voor het eerst een bijeenkomst georganiseerd voor "minder jonge leden" om hen te informeren over de regelingen die er zijn en met elkaar uit te wisselen hoe je ons vak zo lang mogelijk kunt blijven uitoefenen. Daarnaast komen er regelmatig vragen binnen op onze helpdesk van 'minder jonge' leden over regelingen in de cao of in de wet en is er het vooruitzicht op nog langer lesgeven, vanwege de verhoogde pensioenleeftijd. Hoe ga ik dat de komende jaren nog volhouden? is een gedachte die dan regelmatig voorbij komt.

Daarom organiseert de KVLO een informatiebijeenkomst voor haar 'minder jonge' leden om aan de hand van regelgeving en goede voorbeelden te laten zien wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn voor de gymleraar op leeftijd. Iedereen die zich aangesproken voelt door de term 'minder jong' en 'op leeftijd' is van harte welkom op maandag 26 mei 2014 op het bureau van de KVLO in Zeist. De ontvangst is om 17:00 uur en de bijeenkomst zal afgelopen zijn rond 20:00 uur. Pascale.kwee@kvlo.nl

SPORTIMPULS 2014 OPENGESTELD VOOR LOKALE SPORT- EN BEWEEGAANBIEDERS!

Lokale sport- en beweegaanbieders kunnen via de Sportimpuls subsidieaanvragen indienen. De Sportimpuls maakt deel uit van het VWS-programma Sport en Bewegen in de Buurt en is bedoeld voor sport- en beweegaanbieders die de ambitie hebben om meer mensen aan het sporten en bewegen te krijgen en te houden.

Voor de Sportimpuls 2014 is ruim 9 miljoen euro beschikbaar. Voor lokale sport- en beweegaanbieders die zich specifiek richten op jeugd in lage inkomensbuurten staat een extra bedrag van 5 miljoen euro klaar. Daarnaast is voor de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht, die 27 maart openging, jaarlijks 2 miljoen euro beschikbaar. www.sportindebuurt.nl

NIET EPKE, MAAR DE GYMLERAAR

Een breed gedragen maar ongeldige aanname is, dat topsportsuccessen bijdragen aan sportdeelname. Koen Breedveld die op 16 april zijn oratie uitsprak, zegt hierover het volgende: "Epke en Ranomi geven hoogstens een tijdelijke impuls aan de turn- en zwemsport. Maar sporten bekijft pas als het een patroon wordt. Dat patroon vormt zich op jonge leeftijd: hoe meer positieve ervaringen dan, hoe groter de kans dat iemand later blijft sporten."

"Een vakdocent voor lichamelijke opvoeding is daarbij onontbeerlijk. Praktisch alle kinderen hebben tegenwoordig een motorische achterstand. Simpelweg omdat het dagelijks leven onvoldoende beweging van ons vraagt. Dat slechts 46 procent van de basisscholen een vakdocent in dienst heeft, valt in deze tijden van beweegarmoede niet uit te leggen."

<http://www.ru.nl/actueel/persberichten/@936654/epke-maakt-sporters/>

Studiedag Punt voor Gym

In dit blad is al wat te lezen geweest over het project Een Punt voor Gym?! Hierin staat (motiverend) beoordelen van leerlingen centraal. Op 10 juni organiseert Fontys Sport hogeschool een studiemiddag voor docenten LO over beoordelen. Daarin worden scholen in staat gesteld goede voorbeelden uit te wisselen, ondersteund door theorie vanuit het project. Meer informatie volgt binnenkort, onder andere via de site van Fontys Sport hogeschool. Goede voorbeelden van bijvoorbeeld beoordelingsformulieren kun je altijd al sturen aan Lars Borghouts, l.borghouts@fontys.nl

Be Sports-Minded

VERNIEUWD!

Nieuw ISBN:
978 90 3721 906 7

De lesmethode voor Bewegen, Sport en Maatschappij

- ▶ voor havo en vwo
- ▶ ideale mix tussen boek en internet.

Ontwikkeld door ervaren docenten die vanaf de basis betrokken zijn bij BSM!

Interesse?

Ga naar www.besportsminded.nl voor meer informatie of meld u aan voor de nieuwsbrief via service@edu-actief.nl.

Be Sports-Minded is een uitgave van: **edu actief**

www.huski.nl
info@huski.nl
tel. 030 8000 600

Dé Specialist in actieve schoolreizen!

Wintersport

Outdoorkampen

Zeilkampen

Beachcamps

Dé specialist in actieve Beachcamps

**Beleef de Beachcamps zelf en
kom naar onze promodag!**

Vrijdag 13 juni 2014 van 11:00 tot 16:00 uur

Locatie: Brouwersdam in Zeeland

Meer info: huski.nl/beachcamps/promodag

→ FITHEIDSTESTEN VOOR DE JEUGD

In dit boek wordt een overzicht gegeven van diverse veldtesten en testbatterijen voor het meten van antropometrie, kracht, uithoudingsvermogen, snelheid en vaardigheid bij gezonde kinderen van 4 tot en met 18 jaar.

Er worden vier antropometrische metingen besproken, negen krachttesten, één test voor het meten van lenigheid, vier testten voor het meten van uithoudingsvermogen, één test voor het meten van snelheid, twee testten voor het meten van vaardigheid

en drie testbatterijen. Per test wordt ingegaan op de grondmotorische eigenschap die getest wordt, de leeftijdsgroep, de afnameduur, de wijze van afname, de betrouwbaarheid en de validiteit van de testgegevens en de beschikbaarheid van Europese of Nederlandse referentiewaarden.

Dit boek betreft een herziene uitgave van de TNO-publicatie *Fitheidstesten voor de jeugd* uit 2007 van Susan Vrijkotte, Sanne de Vries en Tinus Jongert.

€24,95 incl. btw

ISBN: 978-90-72335-61-6

Te bestellen via www.janluitingfonds.nl

janluitingfonds
LEZEN OVER BEWEGEN

→ In samenwerking met Arko Sports Media

→ BASISDOCUMENT BEWEGINGSONDERWIJS VOOR HET BASISONDERWIJS

VERKORTE UITGAVE

Wat willen we kinderen leren in de lessen bewegingsonderwijs in het basisonderwijs en welke kwaliteit streven we daarbij na? Hoe geef je kinderen een brede introductie in de bewegingscultuur?

In deze verkorte uitgave van het *Basisdocument bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs* worden twaalf leerlijnen uitgewerkt die een beeld geven van de manier waarop we kinderen bewegingsbekwaam maken. Per leeftijdsgroep worden tussendoelen voor alle twaalf de leerlijnen beschreven, waarmee de longitudinale ontwikkelingslijn van vier tot en met twaalf jaar

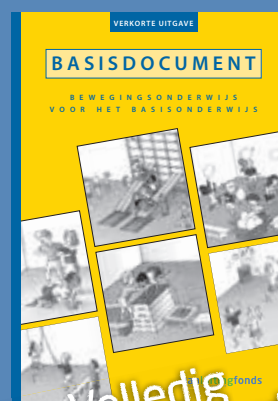
zichtbaar wordt. Ook worden reguleringsdoelen geformuleerd, bijvoorbeeld over hulpverlening en het maken van afspraken om gezamenlijk bewegen mogelijk te maken. De achterliggende uitgangspunten worden beschreven in een vakconcept. De basisinventarislijsten voor speelplaats en gymzaal completeren het geheel.

De verkorte uitgave van het *Basisdocument bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs* geeft de lezer een beeld van wat er in het bewegingsonderwijs van alle groepen van de basisschool aan de orde kan komen.

€27,50 incl. btw

ISBN: 978-90-72335-58-6

Te bestellen via www.janluitingfonds.nl

Volledig geactualiseerde herdruk

janluitingfonds
LEZEN OVER BEWEGEN

→ In samenwerking met Arko Sports Media